

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Rigor Moderatus Doctrinæ Pontificiæ Circa Usuras A SS.
D. N. Benedicto XIV. Per Epistolam Encyclicam Episcopis
Italiæ Traditus**

Specimina exhibens Moderationis Pontificiæ, à P. Daniele Concina violatæ

Zech, Franz Xaver

Ingolstadii, 1749

Sectio V. De Statuto Principis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63772)

SECTIO V.

De Statuto Principis.

§. 118.

CUM aliis honestis Viris hucusque egimus. Jam in De Statu-
 theatrum prodire gestit P. Daniel Concina, in sacrum ro Princi-
 furorem actus ex quorundam doctrina, qui pro justo titulo pis appro-
 aliquid in mutuo ultra sortem exigendi, assignant Statutum bante usis.
 Principis, seu Consuetudinem. Operæ pretium est, ut ma- ras,
 teriam istam accuratiùs excutiamus.

§. 119.

Id potissimùm contra hanc opinionem pugnat, quòd Ordo di-
 usura Jure naturali & Divino sit prohibita, consequenter cendorum.
 licita fieri non possit per Statutum humanum. Ut igitur
 dilucidè de hoc argumento loquamur, præmittenda sunt
 quædam de Lege Naturali. De Divina enim non opus est,
 ut quidpiam ultra addamus; cum hæc ipsa Lex Divina,
 prohibens usuras, fundetur in difformitate usuræ cum Lege
 Naturali; aliàs non obligarent nos Leges Veteris Testa-
 menti usuram prohibentes. Rem omnem distinctis quin-
 que Articulis conficiemus. I. Præmittetur notitia de Jure
 Naturali. II. Ponetur opinio, quæ dicit, posse aliquid ex
 Statuto Principis accipi ultra sortem. III. Recensentur
 argumenta P. Concinae contra hanc opinionem. IV. Re-
 spondebitur ad hæc argumenta. V. Demum statuatur
 propria sententia.

§. 120.

Per *Legem Naturalem* intelligitur, ordinatio Divinæ
 voluntatis, per rectam rationem promulgata, circa actio-
 nes & omissiones (a) creaturarum rationalium, ad rectam
 con-

Artic. I.
 NOTITIA
 DE JURE
 NATURALI
 Lex Natu-
 ralis

constitutionem & felicitatem humanæ Reipublicæ, Divinis Perfectionibus conformem, necessaria. (b)

- (a) Ad *actiones* refertur Lex naturalis *affirmativa*, quæ bona præcipit: ad *omissiones* Lex naturalis *negativa*, quæ mala prohibet.
- (b) Lex *permittens*, ac Jus *concessivum*, abusivè tantùm, & improprie ad Legem naturalem reducitur. Illius enim objectum respectu Juris Naturæ, est actus indifferens, nec positivè præceptus, nec positivè prohibitus, qualis est communio aut divisio rerum, libertas, aut servitus hominis. Faciunt tamen aliqui hoc discrimen inter hos ipsos actus indifferentes, quòd natura ad aliquos positivè inclinet, & tunc dicunt Jus *concessivum*: ad alios negativè se habeat, non repugnando, & tunc dicunt Jus *permissivum*. Sic libertas hominis *conceditur*, servitus *permittitur* à natura.

§. 121.

Verfatur circa principia Morum, Lex naturalis verfatur circa principia Morum prima, ac nota per se, tum *generalia*, e. g. quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris: fac bonum: declina à malo: tum *particularia*, e. g. DEUS est colendus: Justitia est servanda.

§. 122.

Et conclusiones inde deductas: Verfatur etiam Lex naturalis circa conclusiones ex primis principiis evidenter deductas. Talia sunt omnia præcepta moralia, quæ fundant honestatem moribus necessariam; sive dein proximè & facilius, sive per plures rationis discursus eruantur, in quorum numero etiam est prohibitio usurarum.

§. 123.

Est immutabilis: Lex naturalis absolutè est *immutabilis*, ac *indispensabilis*, eo ipso quòd sit lata pro recta constitutione Reipublicæ humanæ juxta normam Divinarum Perfectionum. Sicut igitur ipsæ Perfectiones Divinæ, ad quas manifestandas & commendandas omnis natura rationalis ordinatur, sunt immutabiles, & semper eadem; ita etiam Leges dirigente Divi-

Divina Sapiencia & Providentia ad normam æternæ Veracitatis, Justitiæ, Bonitatis &c. latæ, nunquam mutationem subire possunt; cùm aliàs deficere videretur Sapiencia & Providentia DEI, creaturam rationalem à fine suo ultimo, etiam naturali, avertens, vel per media inepta dirigens. Sive igitur consideremus officia hominis *erga DEUM*, ut rectè de eodem sentiat, eúmque debito modo colat: sive *erga proximum*, ut neminem lædat, jus suum cuique tribuat: sive *erga seipsum*, ut tam corpus, quàm animam excolat, séque ipsum defendat: hæc omnia dirigi oportet immotis principiis. His enim mutatis turbaretur recta creaturæ rationalis constitutio, quæ non esset ordinata ad manifestandas DEI Perfectiones; qui tamen finis ultimus necessariò intenditur à Creatoris, & Conservatoris summa Sapiencia & Providentia.

§. 124.

Aliæ Leges positivæ possunt deficere, vel *ab intrinseco*, *Secus ac* per se ipsas, quando ex utilibus fiunt noxiæ: vel *ab extrinseco*, *alia leges.* per superiorem potestatem. Utraque harum mutationum contingit, vel *universaliter* in tota lege, eam abrogando: vel in casu *particulari*, in ea dispensando. Nullo ex his modis posse mutationem subire legem naturalem, fusè ostendunt alii, qui dedita opera has tractant materias. (a)

(a) SUAREZ *de Legib. lib. 2. c. 13. seq.*

§. 125.

Ex legibus naturalibus in se planè immobilibus, ver- *Licet ejus* santur aliquæ circa materiam, quæ in tota sua latitudine *materia* duas, ut ita dicam, species complectitur, malam aliam, bonam aliam. Sic homicidium aliquod est injustum, aliud est justum. Homicidium justum, e. g. quod fit vel auctoritate publica, vel ad defensionem vitæ propriæ, nequaquam substat legi naturali, quæ prohibet, ne occidas.

Sub-

Substat autem illi homicidium injustum privata autoritate extra casum necessariae defensionis perpetratum.

§. 126.

*Sit valde
diversa,*

Econtra in aliis legum naturalium objectis non invenitur duplex talis species, ut in blasphemia, mendacio, simonia; nam omnis omnino blasphemia, mendacium & simonia repugnat infinitis Perfectionibus Divinis, & rectae constitutioni Reipublicae humanae: igitur omnis blasphemia, omne mendacium, omnis simonia creaturae rationalis, est objectum legis naturalis prohibentis: consequenter nulla unquam blasphemia, mendacium aut simonia, potest fieri licita absque mutatione legis naturalis. Homicidium autem potest esse licitum, quin mutetur lex naturalis, quia homicidium ad propriae vitae defensionem factum, nunquam erat objectum legis naturalis.

§. 127.

*Verbis tamen
inde-
finitis pro-
ferri solet.*

Hæc legum naturalium diversitas (§. 125. 126.) ex eo præcipue adstrui debet, quia leges naturales verbis generalibus vel indefinitis solent à nobis ore proferri, quibus tamen non semper dictantur & promulgantur in mente. e.g. Lex de non occidendo, non ita simpliciter & absolute in mente judicatur, sed cum limitatione & circumspectione; dicit enim ratio, occisionem posse fieri publica autoritate, ad necessariam defensionem sui aut Reipublicae, vel jussu DEI, qui habet dominium supremum vitae & mortis. Communiter autem solet illa lex his tantum præcisus verbis proferri, non occides, quia cætera subintelliguntur, nec in forma legis humano modo positæ omnia declarari possunt. Econtra lex de non blasphemando æquè generaliter & indefinitè menti & rationi objicitur, prout generalibus & indefinitis verbis solet scribi, aut ore proferri.

§. 128.

§. 128.

Leges naturales, quarum objectum suo modo duplicem speciem complectitur, (§. 125.) versantur circa actus I. Supponentes liberum exercitium voluntatis, quæ alterius cujusdam dominativæ potestati est subdita: vel II. Attingentes materiam in alterius jure positam.

*Aliquam
versatur
circa
actus*

§. 129.

Actus supponentes exercitium voluntatis alteri subjectæ, sunt Votum, Juramentum, Contractus filii impuberis &c. Horum obligatio est Juris naturalis: nihilominus irritari possunt à Patre. (a) Quia e. g. votum impuberis supponit exercitium voluntatis, quam pater sibi habet subjectam. Cùm enim filii impuberes regere præ ætate, & defectu maturi judicii seipfos non possint, leges ipsorum voluntatem subjiciunt potestati patriæ. Similiter Religiosus ad plenam sui abdicationem per votum obedientiæ voluntatem suam submittit voluntati Prælati sui. Consequenter filius impubes aut Religiosus in ejusmodi promissis, contractibus &c. non potest aliquid efficaciter ac validè velle, si contradicat Pater vel Prælati. Supposito igitur hoc dissentio Patris vel Prælati, non obligat contractus, votum &c. Ex quo tamen non mutatur Jus naturale, quia istud nunquam exigit obligationem voti, quod edit filius impubes vel Religiosus, dissentiente Patre, aut Prælato.

*Supponen-
tes exerci-
tium vo-
luntatis
alteri sub-
jecta:*

(a) Numer. XXX. 4. C. 1. 2. XX. q. 2. C. 14. 15. XXXII. q. 2.

§. 130.

Actus attingentes materiam in alterius jure positam, sunt iidem Contractus, Vota, Juramenta &c. ab iis posita, qui liberam quidem & expeditam, nec à quoquam dependentem habent volendi facultatem: sed tamen

*Alia circa
materiam
in alterius
jure posi-
tam.*

I

ma-

materiam sui Contractus, sui Voti aut promissi, non habent in plena sua potestate. Sic si filius jam in pubertate, sed tamen in potestate patria constitutus, vovet longam peregrinationem, largam eleemosynam ex re familiari, multa jejunia, quæ vires ad consuetos labores diminuerent &c. quamvis pater, hujus filii puberis voluntatem sibi non habeat subjectam, uti de impubere diximus; nihilominus quamdiu talis filius est in domo & potestate patris, illæ ejusdem filii actiones subsunt patris imperio, quæ rem familiarem attingunt, ne impediatur regimen liberum & expeditum familiæ, ne filius nimium subtrahatur ab obedientia & cura patris. Sic etiam si parochus voveat peregrinationem, & facultatem ab Episcopo petat, iste autem neget; votum non obligabit. Si subditus extero vendat frumentum, Princeps extractionem frumenti extra Provinciam prohibeat, cessabit obligatio contractus, quæ tamen absque prohibitione Principis esset Juris naturalis. Idem contingit, si materiam aliæ circumstantiæ reddant illicitam, aut immutent. Sic gladium Petri apud me depositum non possum reddere, si Petrus in vindictam de inimico sumendam pronus eum repetat: nam obligatio voti, juramenti, depositi non aliter datur, quàm si pater consenserit, vel saltem non repugnaverit juxta exigentiam materiæ; si aliunde materia non sit prohibita &c.

§. 131.

*Idem de
Præceptis
negativis.*

Quod dictum est de Præceptis Juris naturalis affirmativis, quibus aliquid præcipitur, (§. 130.) idem intelligendum est de Præceptis negativis, quibus aliquid prohibetur, uti jam supra insinuatum. (§. 125.) Multæ enim materiæ ex aliena voluntate ita immutantur, ut non constituent objectum legis naturalis prohibentis. Rem alterius sibi sumere, vel bona fide acquisitam post cognitum dominum retinere, prohibet lex naturalis: non tamen id probibet
pro

pro iis circumstantiis, quando illud fit ex consensu domini, vel alterius, qui plenam habet de re illa disponendi facultatem. Sic spolia Ægypti concessit Hebræis DEUS: Spolia hostium concedit militibus victor in bello justo Dux: rei alienæ dominium in bonæ fidei possessorem transferunt leges præscriptionis. Sic non obstante, nec mutato Præcepto naturali *non occides*, licitè Abraham immolare voluit filium suum; licitè quis interimit invasorem pro necessaria sui defensione: licitè Judex latronem ad mortem condemnat: licitè carnifex condemnati caput amputat: supposita belli justitia licitè hostium acies sternitur. Scilicet præceptum legis naturalis non comprehendit, neque prohibet occisionem justam, retentionem seu ablationem rei ex consensu illius, qui potestatem habet de ea disponendi. Hæc satis plana & obvia sunt.

§. 132.

Major est difficultas in explicanda dispensatione circa ea, quæ Jure naturali aut Divino sunt præcepta, uti est dispensatio in Voto, in Juramento &c. Cum enim dispensatio supponat obligationem legis, & ab ea liberet, hinc regulariter ad dispensationem requiritur potestas vel æqualis, vel major illa, qua lex fuit posita. Inferior enim non dispensat in lege superioris. Non igitur caret difficultate, ut ostendatur, qua ratione dispensetur in Voto & Juramento, quin dicatur dispensari in lege naturali & Divina. (a) Locus hic non est enodandæ hujus difficultatis. Tanquam certum supponimus, in Ecclesia dari potestatem dispensandi in Votis & Juramentis: & hoc supposuisse, ad præsens argumentum sufficit.

(a) MELCHIOR CANUS in *Relict. de Pœnit. Sacram. part. 6. prope fin.* vias ab aliis inventas minimè probans, se facile expedit, permittendo, Prælatos Ecclesiæ dispensare posse in lege naturali & Divina, quando id non ad destructionem, sed ad ædificationem Ecclesiæ requiritur.

§. 133.

Juris naturalis absoluti & conditionati nomina.

Ex dictis eruitur sensus quorundam Authorum, qui Jus naturæ dividunt in Absolutum & conditionatum. *Absolutum* dicunt, quod absque ulla suppositione immediatè obligat, habetque objectum intrinsecè & semper bonum, vel vicissim ita intrinsecè malum, ut pro omnibus casibus & circumstantiis necessariò sit prohibitum. Exemplum talis Juris absoluti *affirmativi* est, colere DEUM; *negativi*, non mentiri. *Conditionatum* vocant, quod obligat sub aliqua suppositione, seu conditione ab aliis auferibili. Sic rerum proprietas est Juris naturalis, supposita divisione: pacta obligant mediante consensu, quem tamen dissolvere possunt ipsi contrahentes mutuo dissensu: votum, juramentum obstringit, nisi pater in filio impubere, vel alius superior, qui potestatem in voluntatem voventis habet, obligationem tollat: non licet occidere, nisi DEUS, supremus vitæ & necis Dominus id concedat; nisi autoritas publica, vel necessaria defensio id exigat: non licet aliena rapere, nec retinere, nisi DEUS bonorum omnium Dominus, aut extrema necessitas det facultatem aliena occupandi, aut nisi lex ope præscriptionis transferat dominium. Nam, ajunt, per ejusmodi concessionem materia à lege naturali, seu mente Legislatoris Divini eximitur, ut materia non ultra sit sub prohibitionem vel Præcepto legis; quam mutationem merè extrinsecam & materialem vocant.

§. 134.

Sunt innoxia:

Qui hac ratione loquuntur, nihil sentire, aut asserere videntur veræ doctrinæ contrarium: verbis tamen utuntur, vel ex quorundam imperitia ad falsas Ideas formandas, vel ex aliorum malitia ad invidiam creandam aptissimis. Cùm enim per actus conditionatos intelligere soleamus eos, quorum obligatio interim est suspensa, donec evenerit aliqua

qua conditio; hinc imperitus quispiam facilè in errorem posset trahi, ut sibi persuadeat, ejusdem indolis etiam esse leges quasdam naturales; vel malevolus quispiam occasionem inde posset sumere, dicta horum Authorum in pravam sensum detorquendi.

§. 135.

Missis igitur hisce phrasibus, firmiter tenendum, legem naturalem esse omnino immutabilem, ac indispensabilem; nec in dictis casibus ullam contingere mutationem circa objectum legis naturalis. Nam transgressio pacti, vel voti irritati, aut per dispensationem sublata: occisio ex imperio DEI: ablatio rerum consentiente Supremo Domino, vel cogente extrema necessitate: retentio rei præscriptæ &c. hæc & similia nunquam fuerunt objectum legis naturalis, nunquam fuerunt comprehensa sub ea lege; unde non opus est dicere, ea eximi à lege, ea conditionatè esse prohibita &c.

Consultius tamen est,

§. 136.

Mihi persuasum est, ejusmodi Auctores, qui Juris naturalis absoluti & conditionati mentionem faciunt, non alia ratione ad has improprias locutiones delapsos esse, quàm ex studio clariùs, & ad captum discipulorum suorum explanandi obligationem Juris naturalis circa diversas materias. Unde qui innoxiiis verbis bono zelo adhibitis, depravatum vellet sensum affingere, & ludendo in verbis, gravissimos errores illis impingere; virum hunc oportet esse, qui sinistros animi affectus specioso severioris Theologiæ pallio conatur obtegere. A quo tamen nemo cordatus aut prudens rerum æstimator sibi fucum fieri patietur.

*Ut omit-
tatur.*

§. 137.

Præmissa Juris naturalis notitia, accedimus ad examinandum Titulum, quem pro exigendo auctario supra sortem,

*Art. 2.
OPINIO P.
FICHLER,*

tem, in Statuto Principis, vel Consuetudine reponunt aliqui, & cum iis P. Vitus Pichler, (a) asserens, *usuram lucrativam minus strictè sumptam, & Jure naturali & Divino prohibitam, probabiliter non esse ita absolute prohibitam, ut à Magistratu humano per statutum, in quibusdam circumstantiis & ex causa publica permitti non possit tanquam licita; modò sit moderata, & aliunde non repugnet charitati erga proximum à Jure naturali ac Divino præceptæ.*

(a) *Ad lib. V. Decretal. tit. 19. n. 8.*

§. 138.

Explicatur.

Hic præcipuè lapis est, quo offensus fuit Zelus Concinianus. Ne tamen insigni Viro, P. Pichler, falsò aliquid imputetur, bene advertendum est, juxta hunc Authorem non fieri licitum lucrum immediatè ex mutuo percipiendum, quæ esset usura strictè sumpta, (*Diss. I. §. 67.*) sed percipi posse lucrum occasione mutui ex Statuto Magistratus humani: fere sicut usura compensatoria, (*ib. §. 75.*) quæ accipitur ratione damni emergentis, vel lucri cessantis, non est propriè & in rigore usura, eo quòd non immediatè ex mutuo, sed ex alio titulo justo, qualem Pater Pichler Statutum quoque Principis esse censet, auctarium petatur.

§. 139.

Potest Princeps

Duo igitur possunt moveri dubia, *primum*, an Princeps ex causa publica, & in quibusdam circumstantiis possit alicui concedere jus ad moderatas quasdam præstationes à subdito suo exigendas? *Secundum*, an Princeps id possit ex occasione Mutui? Quæ autem de *Statuto Principis* dicuntur, intelligi etiam debent de *Consuetudine*, quæ potissimam suam vim derivat à consensu Principis.

§. 140.

Fas concedere ad exigendam

De primo dubio (§. 139.) si seria moveatur quæstio, indignabitur fortè, quisquis competentem de potestate Prin-

Principum Ideam menti impressam tenet. Nam, consentientibus omnibus Theologis, potest Princeps *ex causa publica* & in quibusdam circumstantiis tributum à subditis exigere, sibi præstandum: cur non possit similiter *ex causa publica* & in quibusdam circumstantiis jus alicui concedere ad moderatam præstationem à subdito Principis exigendam? Autoritate Magistratûs Ecclesiastici concedi alicui jus exigendi pensionem annuam à Beneficiato quopiam, videmus quotidie. Si ex causa sæpe privata, scilicet pro sustentatione pauperis Clerici, onus solvendæ pensionis imponere potest Magistratus Ecclesiasticus: cur Princeps Laicus non possit *ex causa publica* & in quibusdam circumstantiis adstringere subditum, ad moderatam præstationem alteri solvendam? Igitur Statutum Principis potest esse legitimus titulus exigendi moderatam aliquam præstationem.

§. 141.

Secundum dubium (§. 139.) facile decidi posse, credent multi. Nam Statutum Principis, æquè ac damnum emergens aut lucrum cessans, est extrinsecum mutuo, & illi nequaquam innatum. Parùm igitur interesse videtur, sive occasione mutui, sive alia occasione jus ad præstationes aliquas concedatur à Principe, sicut parùm interest, an damnum emergat occasione mutui, seu occasione alterius contractus. (§. 4.) Ratio enim ultimata talis Statuti non esset *mutuatio*, sed causa illa publica exigens, ut mutuanti aliquid præstetur. Argumentum formari posset hoc modo: Statutum Principis est legitimus titulus exigendi moderatam aliquam præstationem: (§. 140.) ergo etiam est justus titulus exigendi eam occasione mutui. Non enim apparet, cur Mutuum excludat Legem Principis, quæ in aliis negotiis effectum obligandi habet. Nam præstatio ista exigetur non ratione mutui, sed ratione statuti ex causa publica facti.

§. 142.

§. 142.

*Exhiben-
tur argu-
menta P.
Pichler,
petita ex
dominio
alto,*

Animus non est firmandi hanc opinionem (§. 137.) nostris argumentis. Exhibeamus potius rationes, quas Patroni ejusdem afferunt.

I. Penes Rempublicam datur dominium altum rerum & bonorum ad privatos pertinentium, ita ut ex causa publicum bonum concernente, de iis possit disponere Magistratus, prout bono communi utile vel necessarium est: ergo si adest causa publica, idque bono communi vel utile, vel necessarium judicatur, etiam potest disponere, ut ex mutuo datis rebus lucrum aliquod moderatum obveniat mutuanti.

*Ex quo ob
bonum pu-
blicum,*

II. DEUS rectè permittit Judæis usuras exigere ab alienigenis, quia habet supremum dominium in omnes res hominum; sicque patet, quòd Jure naturali absoluto non sint prohibita usura: ergo etiam Magistratus humanus rectè permittit usuras moderatas propter bonum publicum, quia à DEO habet dominium altum, licet restrictum ad existentiam causæ publicæ, in omnes res privatorum hominum.

*Potest
Princeps*

III. Ab illo, volente & consentiente, possum accipere usuras, cui etiam invito possum licitè res suas eripere: (a) atqui Magistratus, exigente communi utilitate, potest concedere, ut à subdito etiam invito rem aliquam violenter auferam: (b) ergo potuit etiam statuere, ut à volente & consentiente accipiam usuras, quæ tamen non ampliùs erunt usura strictè dictæ, eo ipso quòd ex justo titulo accipiantur.

*Transfer-
re domi-
nia:*

IV. Potest aliquis accipere liberaliter donatum occasione mutui: ergo etiam potest accipere id, quod sibi Princeps ex causa publica tribuit occasione mutui. Nam Princeps tantum haud dubiè potest ex causa publica, quantum privatus ex causa liberalitatis.

*Sicuti fit
per leges*

V. Quanquam jus naturale in thesi vetet, aliquem rei alienæ fieri dominum per illius possessionem; tamen Magi-
stra-

stratus humanus per legem Præscriptionis dominium rei alienæ transfert in possessorem, ob dominium altum reipublicæ: adeoque jus naturale fuit solum conditionatum: ergo idem dici potest de usuris.

*Præscri-
ptionis,*

VI. Sacri Canones simoniæ per legem naturalem prohibita damnant eum, qui pro exequiis mortuorum, & benedictionibus nubentium pecuniam exigit: (c) & tamen piæ consuetudines super his præcipiunt observari, adeo ut Episcopus jubeatur eos compescere, qui malitiosè nituntur laudabilem consuetudinem immutare; (d) quia scilicet vi hujus consuetudinis nihil exigitur tanquam pretium rei factæ, sed pro sustentatione ministrorum. Ergo similiter licet lucrum ex mutuo sit jure naturali prohibitum, potest tamen licitum fieri augmentum ultra sortem, quod consuetudo approbat pro bono publico.

*Et consue-
tudinem
exigendi
aliquid oc-
casione a-
ctuum spi-
ritualium.*

VII. Lex naturalis prohibet usuras, quatenus sunt lucrum injustum, cedens in gravamen præcisè ratione mutui: unde non prohibetur simpliciter lucrum occasione mutui, sed lucrum præcisè ex mutuo, quod est onerosum: quando igitur loco gravaminis succedit bonum commune, jam ita variatur materia, ut non cadat amplius supra ipsam prohibitio.

*Lucrum
tale non
est inju-
stum.*

VIII. Causæ autem justæ, publicam utilitatem concernentes, pro permittendo auctario ex mutuo, sunt evitatio litium: facilitas obtinendi mutuum: subsidium inde proveniens personis, quæ per seipsas non possunt negotiando lucrum capere ex suis pecuniis: tranquillitas conscientiarum, ne ob alios intervenientes titulos oriantur multi scrupuli: præsumptio generalis, tum quòd in mutuo ordinariè adsit alius justus titulus; tum quòd mutuatario adsit oportunitas lucrum faciendi ex re mutuo accepta. Statutum enim, fundatum in præsumptione generali, rectè fertur, & vim habet pro omni casu, etsi in quibusdam casibus parti-

*Sed ratio-
ne boni pu-
blici con-
cessum,*

K

cula-

cularibus cesset illa ratio, in qua fundatur universaliter illud statutum.

*Vel potius
à populo
volente
introduc-
tum.*

IX. Advertunt Patroni hujus opinionis, facultatem fumendi aliquid ultra sortem primario non provenire à Principe, onus istud invitis subditis imponente: sed potius ex communi consensu populorum Germaniæ, qui pactum istud mutuo adjectum, sibi utile prorsus, ac optandum agnoverunt, Principe demum id confirmante, & modum ponente intra limites moderati lucri. Nam ante omnem casum particularem, cuilibet optabile est, ut possit pecuniam, si ea abundet, utiliter impendere: & vicissim, eam, si indigeat cum modico damno acquirere.

*Doctores
pro hac o-
pinione.*

X. Demum moventur aliqui auctoritate gravissimorum Doctorum. Primo loco pono P. JACOB. LEDESMA, qui in Congregatione super censu Germanico, anno 1573. Romæ habita, vehementer contendit, licere accipere s. pro 100. ex consuetudine per legem approbata, saltem si accedat miserabilitas personæ, quæ alia negotiatione lucrum ex sua pecunia quærere non potest. Diciturque Ledesma de hac re composuisse integrum librum. Additur, alios quidem contradixisse, consensisse tamen in hoc, quòd liceret tam Confessario, quàm pœnitenti sequi opinionem illam. Paucis post mensibus eodem anno Paulus Hoffæus, notum Baviaræ nomen, ex Collegio Monacensi, datorum in illa Congregatione responsum declarationem petiit à Francisco Toletò, qui eidem cœtui præferebat. Prima Hoffæi quæstio his verbis concipitur: *Nonne P. D. Ledesma tenuit, si consuetudo vel lex coincidat cum miserabilitate personæ, posse tunc accipi s. pro 100. Et nunquid R. V. dixit, si quis idem sentire volet cum eodem P. Ledesma, licere?* Ad hanc quæstionem Toletus his verbis respondet: *Ita dixit P. Ledesma, quando consuetudo est probata, nempe quando Magistratus sciunt & consentiunt. Et ego dixi tunc, & dico*

dico iterum: tanti enim facio P. Ledesma, ut si quis mihi diceret, se sentire velle cum P. Ledesma in hac parte, ego non contradicerem. (e) Ejusdem opinionis circa annum 1577. fuit in Germania MARQUARDUS Episcopus Spirensis, & Amplissimus Senatus Camerae Imperialis. (§. 248.) Insuper auctoritatem Principis in permittendo auctario ultra sortem agnoscunt

ADAMUS TANNERUS *Theol. Schol. tr. 3. d. 4. de Just. q. 7. n. 79.*

ZACHARIAS PASQUALIGUS *Decis. Moral. 183. n. 13. seqq.*

CHRISTOPH. HAUNOLDUS *de F. & F. tr. 9. n. 421. seqq.*

LUDOVICUS BABENSTUBER *Theol. Moral. quam Ethicam super-naturalem Salisburgensem vocat, tr. 7. disp. 6. art. 4. n. 23.*

PAULUS MEZGER *Theol. Scholast. Salisburgens. tom. 3. tr. 13. disp. 43. art. 2. n. 11.*

PLACIDUS BÖCKHN *Comment. ad Jus Canon. lib. 5. tit. 19. n. 10. seqq.*

FELIX POTESTAS *Exam. Eccles. tom. 1. n. 2414. ubi opinionem & rationes Pasqualigi ita refert, ut eis inhæreat.*

DOMINICUS VIVA *de Usur. quest. 3. art. 1. n. 4.*

VINDEX GOBATI *ad prop. 18. n. 25.*

Omitto Juris Civilis innumeros interpretes.

(a) C. 12. XIV. q. 4.

(b) Arg. c. 3. de postul. Pralat.

(c) C. 8. 9. 29. de simonia.

(d) C. 42. ibid.

(e) Ipsæ originales literæ horum virorum sunt in meis manibus. Qui autem scire vult, quis & quantus vir fuerit Jacobus Ledesma, legere poterit ejus elogium in Bibliotheca Scriptorum Societatis JESU: Item apud SACCHINUM *Histor. Soc. Jes. part. 4. lib. 3. n. 15.* ubi fit mentio de ejus scriptis magna ex parte imperfectis, inter quæ haud dubiè liber est, hanc materiam attingens.

§. 143.

Locum jam demus P. Danieli Concinae, cujus argu-
 menta contra P. Pichler recensere lubet ipsis Adversarii
 verbis, non emendatis erroribus contra Grammaticam
 K. 2 æquè

Art. 3.
 ARGU-
 MENTA P.
 CONCINÆ

*contra
hanc opi-
nionem.*

æquè ac charitatem Christianam. Collimant illa ad dicta duo dubia, (§. 139.) scilicet vel Principem non posse Statuto suo subditis imponere obligationem solvendi præstationes quasdam moderatas, vel saltem id non posse ratione mutui. Rogo benevolum Lectorem, ut magna patientia animum obfirmet.

§. 144.

I. Principum potestas in bona subditorum

I. Principes administratores sunt bonorum Principatus: nequeunt certa dominia subditorum transferre: imò electi Principes sunt à populis, ut singulis propria Jura asferant, vindicent, defendantque. Soli Turcarum Imperatores, Tyrannique pro arbitrio in subditorum bona Jus sibi arrogat, usurpantque. fol. 272. (a)

(a) Hac allegatione foliorum designatur tractatus P. Danielis Comincæ, qui inscribitur *Usura contractus trini &c.*

§. 145.

II. Male exaggeratur à Casuistis:

II. Casuistæ, & Pseudopolitici, ut aures Principum demulceant, ut popularem auram aucupentur, altum Principum dominium exaggerant, quin ejusdem vel notionem, vel confinia agnoscant. f. 295.

§. 146.

III. Præsertim ab Ingolstadiensibus circa usuras,

III. Quantumcunque circa bona subditorum permittatur Principi, certè non potest concedi, ut vi alti sui dominiï usuras faciat licitas. Hæc enim esset monstrosa alti dominiï chimæra, f. 259. quæ ex ingeniosorum quorundam nova, prodigiosa, atque inaudita Theologia f. 261. originem atque progressum suum nacta est in universitate Ingolstadiensis. Ova posuit primus P. Adam Tannerus: illa fovit & excussit P. Christophorus Haunoldus, natósque pullos aluit, & saginavit R. P. Vitus Pichler. f. 262. Nam

§. 147.

§. 147.

IV. Quæ lege naturali prohibentur, natura sua mala sunt, nec ab ullo Legislatore possunt fieri licita: usuras autem lege naturali prohiberi, fatetur ipse P. Pichler: consequenter à nullo Legislatore possunt fieri licitæ, utpote natura sua malæ. f. 261.

*IV. quæ
contra le-
gem natu-
ralem,*

§. 148.

V. Nullus inferior abrogare Superioris legem valet: Principes DEO inferiores sunt: ergo Divinas leges abrogare, imminuere, temperare, debilitare nullo modo valent. Consequenter Principes non possunt licitas facere usuras, quas lex Divina prohibet. f. 261.

*V. & Di-
vinam*

§. 149.

VI. Lubet ad incitas revocare R. P. Pichler cum suo acutissimo Gletle, Doctore Salisburgensi, legumque Civilium Professore. Utrosque & cæteros Politicos omnes ad naturalis Theologiæ tribunal appello. f. 298. Quid adversus Jus Divinum & naturæ rationem altum Dominium opponitis? huc ubi ventum, vix habent, quod respondeant Leguleji quidam, scituli, novique politici. f. 290. 291.

*VI. non
possunt fie-
ri licita.*

§. 150.

VII. Nempe usura lucratoria juxta P. Pichler est prohibita Jure naturali & Divino *conditionatè*, videlicet facta positione, quòd Principes oppositum non decernant; tunc enim lex Divina, & naturalis evanescit. Hæc doctrina Principes Deos efficit, & DEUM subjicit Principum regimini. Ignorantem DEUM, sapientes Principes declarat. Legem suam DEUS condidit, sed *conditionatè*, id est, nisi Principes bonum publicum spectantes aliud decernant. Ignoravit ergo DEUS, quid bono publico Principatum, & Regno-

*VII. Lex
naturalis
aut Divi-
na condi-
tionata.*

rum expediat. Suam de usura Divinam & naturalem legem, Principum sapientiæ, & directioni submitit, ut pro temporum opportunitate illa abrogent, temperent, limitent, auferant? Hæc errorum portenta necessariò consequuntur doctrinam P. Pichler. f. 271. Hæretici non adeò delirarunt, ut effingerent leges naturales & Divinas *conditionatas, suspensasque*, & Principum arbitrio suppositas, ut hinc suum in easdem naturales, Divinasque leges iudicium ferrent, utrùm expedirent, necne bono publico &c. f. 286. n. 1. Hæc inaudita & portentosa monstra Patri Pichler, & Gletle reservata erant.

§. 151.

VIII. monströse fingitur:

VIII. Percontamur à P. Pichler, num *altum* Principum *dominium* juri naturali, Divinòque; aut contra, naturale, Divinùmque jus alto Principum dominio subiectum sit? Dilemma istud declinare nequit P. Pichler. Alterutrum concedat oportet: aut *dominium altum* subdit Altissimo; aut Altissimum alto. Si primum: ergo retractet doctrinam suam necessum est, qua asserit, legem naturalem & Divinam, quæ usuram vetat, *conditionatam* esse, id est, alto Principum dominio subiectam, à quo formam, & ultimam determinationem suscipere debeat. Si secundum: nova universi forma, novus ordo, nova regiminis ratio invehenda. DEUS creaturæ, non creatura DEO; non tempus æternitati, sed æternitas tempori; non humana voluntas DEO, sed DEUS potestati hominum subdendus est. Hæc omnia monstra ex doctrina P. Pichler necessariò consequuntur: imò sunt ipsa illius doctrina. f. 299.

§. 152.

IX. Nec illius vestigium os-

IX. Ubinam in Scripturis, in Patribus, in Conciliis vestigium aliquod legis naturalis Divinæ *conditionate*? usuræ vetitæ sunt naturali, Divinæque lege, tanquam absolute
Ju-

Justitiæ repugnantes. Conditio, quam P. Pichler effingit, *currit in*
chimæra est inaudita. Lex quippe naturalis cùm necessaria *S. Scri-*
sit, ab hominum voluntate pendere nequit. f. 270. *ptura.*

§. 153.

X. Ex eo, quòd DEUS Judæis permiserit usuras exigere *X. Male*
ab alienigenis, P. Pichler infert, etiam Principem posse per- *ducitur*
mittere usuras moderatas propter bonum publicum. Mi- *argumen-*
rum est, ab homine Catholico, nedum à Religioso hoc *tum*
obtrudi sophisma, ab omnibus Patribus, potissimùm ab
Ambrosio & Thoma penitus convulsum. fol. 282. Nemo
Catholicorum hæctenus somniavit, ea omnia licere Princi-
pibus, quæ DEUS, ut supremus Dominus operatur. f. 283.

§. 154.

XI. Furtum, inquit P. Pichler, lege naturæ vetitum; *XI. à con-*
& tamen DEUS, ut Supremus Dominus bona Ægyptiorum *cessione*
Hebræis donavit. Id præstitit DEUS: ergo & Princeps? *DEI:*
Polygamiam DEUS concessit: ergo concedet & Princeps?
potest DEUS efficere, ne accessio ad mulierem sit fornicatio:
ergo & Princeps? Hæc sunt dogmata, quæ R. P. Pichler,
commentus est. fol. 270. Quemadmodum lex naturalis &
Divina prohibens usuras, subditur alto Principum dominio,
eadem ratione lex naturalis, quæ simplicem fornicationem
vetat, subdetur alto Principum dominio ob bonum publicum.
Quid quòd omnino certum non est, polygamiam simulta-
neam lege naturæ esse vetitam. Lex prohibens turpe fœnus,
subjacet alto dominio: Secùs lex prohibens uxores plures? cur
hoc? designent *Pichleriani* discriminis vestigium. Sanctis
Patriarchis plures DEUS concessit uxores: illis verò fœne-
randi artem inter seipsos nunquam permisit. Aut ergo
suam doctrinam improbent *Pichleriani*, aut cum Bucero,
Luthero, aliisque nonnullis fateantur, ob bonum publi-
cum, licitum honestumque esse plures habere uxores. f. 300.

§. 155.

§. 155.

XII. Ab homicidio licito:

XII. Neque est paritas cum homicidio potestate publica, vel pro necessaria defensione patrato. Nam qua lege naturali vetitum est homicidium potestate publica iustum? imò quid expressius in scripturis imperatum, quàm homicidium potestate publica definitum? Ubi verò imperatæ usuræ potestate publica approbatæ? f. 270.

§. 156.

XIII. Ant à præscriptione,

XIII. Objectum à Præscriptione petitum, ineptum sophisma est. f. 271. Nullibi enim lege naturali & Divina vetita præscriptio est. f. 270. sed potius præscriptio à Jure Divino, Gentium, naturali & positivo ortum ducit, ejusque mentio fit in ipsa Divina Scriptura, *Judic. c. 11.* Quare TANTO TEMPORE nihil super hac repetitione tentastis? quibus verbis Jephthe titulum præscriptionis allegavit, trecentorum nempe annorum possessionem. Divino ergo Jure confirmata præscriptio legitima est. f. 272.

§. 157.

XIV. Introducta a jure gentium,

XIV. Porro quòd Jure gentium præscriptio inventa fuerit, ex ipsa hac argumentatione, qua Jephthe contra aliam gentem, scilicet contra Ammonitas utitur, facile colligitur, cum aliàs Ammonitæ eam ut vanam, & ad se non pertinentem rejecissent. Allegatur in hanc rem PLATO, TULLIUS, Leges XII. Tabularum, BELLARMINUS, TOSTATUS. f. 272. 273. seq.

§. 158.

XV. Per leges approbata:

XV. Est igitur Præscriptio remedium Jure gentium inductum, Juris civilis auctoritate probatum. Hinc clarè colligitur, quàm inepta, & captiosa sit cavillatio, qua ex lege præscriptionis legem approbantem usuras inferre contenten-

tendunt illi Professores Universitatis Ingolstadiensis. Fattentur ingeniosi homines, usuram vetitam esse lege naturali & Divina conditionatè: ubinam quæso vetita præscriptio est? f. 276.

§. 159.

XVI. Ipsum Jus naturale bonorum divisionem introduxit: quæ bonorum partitio, atque adeò dominium ab occupatione, seu possessione initium duxit: Jus autem naturæ in hac divisione tranquillitatem humani generis spectavit: huic non minus præscriptio, quàm bonorum divisio confert: ergo eodem Jure præscriptio ac bonorum divisio invecata est. Accedit, quòd in dubiis, id quod securius est, amplectendum dicitur naturæ jus: securius autem est, quando cætera Jura dubia sunt, possessorem non privari fundi occupatione. Tandem jure naturæ voluntas Domini signis externis manifestata, transfert dominium in alterum: hæc autem voluntas in circumstantiis præscriptionis satis manifestata in antiquo possessore adest, dum negligit recuperare rem suam. Allegatur GROTIUS, PUFFENDORFFIUS, FRIDERICUS ININGER, & P. FRANCISCUS SCHMIER. fol. 274. 275.

XVI. Imò
Jure

§. 160.

XVII. Paritas præscriptionis inutilis prorsus est & vana. Nam vi Juris naturalis concessivi bona omnia communia erant: Jure gentium invecata divisio est: hac partitione facta, Jus naturæ suboritur, vi cujus nemo spoliari suis bonis possit absque culpa. Verùm sæpe contingit, ita perturbari, & confundi hæc dominia, ut veri deprehendi Domini nequeant. Tunc opportunum præscriptionis remedium locum habet. Quid hinc ingeniosi homines? ergo Principes, qua ratione, inquirunt, legem præscriptionis ediderunt, eadem legem usuras probantem rogare poterunt. Næ isthæc legitima consequentia! quidquàmne inutilius obtrudi

XVII. Na-
turali,

L

po-

potest? quænam inter usuram, & præscriptionem similitudo? quænam analogia? nulla omnino. fol. 277.

§. 161.

XVIII.
quod præ-
scriptio-
nem mini-
mè prohi-
bet.

XVIII. Sed pressius alio sub aspectu argumentationem dispiciamus. Retineatur fundus, per me licet, vi legitimæ præscriptionis, etiamsi elapso termino, appareat verus dominus. S. Thomas tamen non allegat potestatem transferendi dominia absolutè, sed facultatem puniendi negligentiam dominorum: qua negligentia posita, in ejusdem poenam, bona transferuntur. Quid dicendum, quando nulla præcessit culpa respectu domini, *alibi* explicabo. In præsentiarum iterum ad incitas redigere lubet P. Pichler, ejusque Assèclas. Nunquid jus naturæ prohibet, ne in casu dubio, cum dominia incerta sint, nequeatque verus internosci dominus, legislatores ad puniendam dominorum negligentiam, excitandamque vigilantiam, & sollicitudinem, hoc remedium constituent? Quid juri gentium, quid rationi conformius? quo ergo ausu à præscriptione, naturali Divinòque Juri consentanea, portentosus fit transitus ad inferendam licitam usuræ concessionem? fol. 277. & 278.

§. 162.

XIX. Unde
male ar-
gumen-
tum duci-
tur ad u-
suras,

XIX. Ut argutatio P. Pichler locum haberet, sic instituenda foret. Præscriptio lege naturali prohibita est; & tamen Principes ob bonum commune præscriptionem approbant. Ergo licet usura Jure naturali, & Divino vetita sit, Principum auctoritate concedi justè poterit. Tunc argumentum urgeret. P. Pichler autem à præscriptione omni Jure approbata, ad usuram omni Jure prohibitam argutatur, Logica sanè inaudita. Et tamen hi sunt, qui Logicæ incitiam aliis exprobrant. fol. 278.

§. 163.

§. 163.

XX. Discant ergo illi, qui altum dominium buccinant, *XX. Circa*
 quamvis ejusdem notionem & limites penitus ignorent; *quas nihil*
 discant, inquam, nullum altum creatum dominium, imò *possunt*
 ne Altissimum quidem, aliquid posse adversus ea, quæ Jure *Principes.*
 naturali aut Divino sancita sunt. Quamobrem chimæra
 est inaudita, confiteri usuram lege naturali & Divina in-
 terdictam esse, & simul propugnare, eandem usuram lici-
 tam evadere posse, aut consuetudine contraria, aut Princi-
 pum Statuto. In controversiis duntaxat, in quibus Jus
 naturale occultum est, & ignoratur, cui faveat, definire
 Principes, ut interpretes legis, queunt pro hac, & non pro
 illa parte Jus stare. fol. 278.

§. 164.

XXI. P. Pichler ait, se notanter de usura *minùs strictè* *XXI. Male*
accepta loqui, quibus verbis non excludit usuram presè & *assumitur*
 verè acceptam, sed sensus illius est: Statutum Magistratus, *appellatio*
 aut lex Principis, aut consuetudo, titulus quidam est, vi *usuræ mi-*
 cujus usura, alioquin rigido in sensu considerata, evadit *nus strictè*
minùs strictè accepta. Ne multa, Statutum Principis efficit, *dicta:*
 ut usura strictè accepta, licita evadat: imò vi hujus Statuti
 minùs stricta usura est. Quare particula illa, *minùs strictè*
sumpta nihil temperat doctrinæ errorem, sed erroris gravi-
 tatem prodit, & radicem pandit, unde insignis error pro-
 ficiscitur. fol. 281. 282.

§. 165.

XXII. P. Pichler adoptat damnatas hæreticorum sen- *XXII. Hæ-*
 tentias. Pecuniæ sterilitas semper Catholicis certa fuit: & *reticè asse-*
 adversa sententia hæreseos suspecta. Itaque P. Pichler, qui *ritur fa-*
 dicit, pecuniam accedente hominis industria fructificare *cunditas*
 posse, & utilitatem afferre, vetera & nova Paradoxa erro- *pecunie.*
 nea conjungit, & errorum portentosam efficit chimæram.

L 2

Si

Si facunda pecunia sit hominis industria, non secus ac ager, domus &c.; cur lege naturali, Divinâque usuram vetitam *conditionatè* asseris? Eccur ergo utroque jure vetita pecuniæ locatio, si æqualis est, industria humana accedente, facunditas? suum ergo jugulum propriis antilogiis petit P. Pichler, & errores erroribus cumulat. Ab hæreticis mutuatus est pecuniæ facunditatem: proprio verò marte legem naturalem & Divinam arbitrio Principum subdidit. Extrema opposita copulavit, ut portentosam in genere morum chimæram conflaret. fol. 289.

§. 166.

XXIII.
Frustra
obtendi-
tur utili-
tas Reip.

XXIII. Frustra obtenditur utilitas Reipublicæ. Utilissimum sæpe Principatui est, duas habere Principem uxores, ne absque liberis moriatur, bellâque sequantur funestissima. Decreto ergo Reipublicæ poterunt homines pluribus frui uxoribus. fol. 263.

§. 167.

XXIV. Tum
ob evita-
tionem li-
tium:

XXIV. Causæ nunc ad criticen revocantur, quas pro approbandis usuris P. Pichler in medium profert. Prima est *Evitatio litium*. DEUS præcognovitne futuras inter homines lites, dum usuras prohibuit, an easdem ignoravit? si postremum, ignorantem ergo DEUM constituit. Si primum, alterutrum dicendum: aut injustum fuisse DEUM adversus usuras legem condendo, quæ litium & dissensionum fons esset & causa: aut lites non esse approbandarum usurarum causam sufficientem. Insuper lites tamdiu erunt, quamdiu homines: delendæ ergo de Sacris Codicibus tot adversus usurarios comminationes: non ampliùs recitandi in Psalmis textus contra usuram: abrogandæ perpetuò usuræ leges: DEUS injustus, improvidus, ignorans fuit, illas condendo: hæ blasphemix absurdam doctrinam P. Pichler necessariò consequuntur. fol. 283.

§. 168.

§. 168.

XXV. Altera approbandarum usurarum causa, quam P. Pichler assignat, scilicet *facilitas obtinendi mutuum*, blasphemias & horrenda absurda, & hæreses jam indigitatas, re-
novare & confirmare videtur. Nam hac doctrina admiffa, DEUS prohibendo usuras, bonum commune rerum publicarum perturbavit, subditos oppressit, ignorantem se prodidit in publici boni provisione: imò injustitiam maximam irrogavit universo humano generi: injustè atque crudeliter Ecclesia Catholica per tot sæcula vexavit, torsit, oppressitque fidelium conscientias, tot Canones, tot decreta, tot constitutiones nulla restrictione facta contra usuras edendo.
fol. 284.

§. 169.

XXVI. Nunquid quia tu malus es, pervertenda sunt naturæ jura? excogitarine ineptius, aut flagitiosius ratiocinium potest? aut eleemosyna, aut gratuito mutuo succurrendum Christus Dominus vult communibus proximis necessitatibus. Contemnunt, inquit, Christiani hanc charitatis legem. Non repugno. Sed quæro, si hæc charitas vigeret, essetne abundanter provisum proximi indigentibus? Id certè Adversarii non inficias ibunt; nulla enim tum usurarum necessitas. At quia refriguit charitas, ideò violanda est lex justitiæ, quæ usuras prohibet? hoc est novæ Theologiæ *genium*, hæc indoles digna sanè, quæ detestatione ac lacymis excipiatur. f. 314. Rationes quæ pro usuris afferunt, haud eis præstant, quæ pro honestanda fornicatione aut Polygamia simultanea, aliisque bene multis afferri possent. Hæc est tota Theologia Adversariorum: quia homines mali sunt, injustum DEUM volunt: & ex unius legis violatione, aliam quoque infringendam esse inferunt.
fol. 315.

L 3

§. 170.

§. 170.

XXVII.
Divites,

XXVII. Istius novæ Theologiæ faciem deformem clariùs perspicies, si quæ de divitibus obtrudunt, audies. Sæpenumero divites nobiles ingenti pecuniæ summa indigent, ad legationem obeundam, conjugia celebranda &c. hanc gratis nemo mutuatur. Quid inde? ideóne usura licita? census faciat: supellectilem, fundos, domos vendat aut oppignoret &c. vel gerat se ut pauperem. Non enim si dives est, premitur pecuniæ inopia; prævidet enim, quæ narrasti, à se peragenda: & opportuno tempore pecunias parat. Quòd si divites improvidi, lufores, prodigi, stultique sunt, quid inde? ne eorum luxus detrimentum patiatur, DEI leges laxandæ, naturæ jura evertenda? fol. 316.

§. 171.

XXVIII.
Aut mer-
catores:

XXVIII. Ad promovenda commercia usuras necessarias clamitant. Verùm potiùs usurarum causâ commercia jacent. Frequenter enim versipelles homines circumveniunt pecuniosos Divites; & dum ingentem pecuniæ summam in manibus habent, foro cedunt, se decoctos pandunt, magno aliorum damno. Longa didici experientia, illos communiter mercatores foro cedere, qui alienis pecuniis negotiantur. fol. 318. Alii autem Mercatores negotiantur, ut divitias augeant. Est ergo licita ab iisdem usurarum perceptio? licet ergo usuris fovere avaritiam, explere cupiditatem, omnium malorum radicem? Licita mercatura est, ut mercatores familiam alant, pauperibus provideant, ut necessaria vitæ, patriæ non desint. Hæc omnia mediocris fortunæ negotiatores præstare valent. fol. 311.

§. 172.

XXIX. Tum
ab subsi-

XXIX. Tertia approbandarum usurarum causa auget erroris gravitatem, scilicet *subsidium ex usuris obveniens Ecclesiis,*

fiis, locis religiosis, viduis, pupillis, & personis miserabilibus &c. Quid? callentiorésne sunt Universitatis Ingolstadianæ Professores, eorum quæ noxia sunt, aut congrua Reipublicæ, quàm DEUS ipse? Curam viduarum, pupillorum, & Religiosorum abjecit ergo DEUS, dum toties usuras prohibuit? fol. 284. 285.

dium Ec-
clesiarum.

§. 173.

XXX. Quarta causa est tranquillitas conscientiarum. Cùm hæc ex P. Pichler rescribo, mihi somniare videor, & delirare. Adeò monstrosa sunt, ut vix in fanam cadere mentem valeant. Cariórne Principibus, ac Patri Pichler conscientiarum tranquillitas est, quàm DEO ipsi? usuras DEUS vetuit: has Principes approbant &c. vix hæc refutari meliùs valent, quàm si cachinnis, & detestationibus excipiantur. fol. 285.

XXX. Tunc
ob tran-
quillita-
tem con-
scientia-
rum:

§. 174.

XXXI. Quinta causa est Præsumptio generalis, quòd in mutuante regulariter, & ordinariè adsit justus alius titulus, aliquid accipiendi ultra sortem. Lex ergo naturalis & Divina usuras vetans, solùm in aliquo raro & extraordinario casu obligat: usurarum ergo scelus rarum & extraordinarium. fol. 285.

XXXI Tunc
ob præsum-
ptionem
genera-
lem.

§. 175.

XXXII. Certè si in orbe Catholico aliqua esset remittendæ Divinæ legis potestas, hæc esset penes Pontifices: isti autem testantur, Divinam legem adversus usuram dispensationi non subiacere. (a) fol. 296.

XXXII. Pa-
pa nec di-
spensatio-
ne.

(a) c. super eo. 4. de usur.

§. 176.

XXXIII. Saltem Papa poterit declarare, usuram approbatam à Principe licitam esse. Atqui Ecclesia Catholica in œcumenico Concilio Viennensi congregata, vetuit statuta Prin-

XXXIII.
Nec decla-
ratione

*reddat u-
suram licit-
am:*

Principum usuras approbantia *moderatas*; nam immoderatas nemo, nisi stultus unquam probavit. fol. 296.

§. 177.

XXXIV.

*Multo mi-
nus Prin-
cipes,*

XXXIV. At, inquis, translato dominio bonorum, nullo amplius modo DEI lex violatur: Principes materiam præceptorum immutant ratione alti dominii, qua mutata, lex DEI cessat. Ineptissimæ sunt argutationes istæ. Ignoravit ergo Ecclesia in Concilio Viennensi, ignorarunt Patres, ignorarunt Concilia, ignorarunt Pontifices omnium sæculorum hoc altum Principum dominium, quo usuræ moderatæ honestantur. Ineptæ ergo sunt omnes SS. Patrum adversus usuras quasque declamationes, inepti Canones, ineptæ Decretales omnes. Per summam injustitiam Pontifices Summi Alexander VII. & Innocentius XI. damnarunt quatuor adversus usuras propositiones. Fatuus prorsus fuit Guilielmus Bavarix Dux, dum anno 1581. consulit summum Pontificem Gregorium XIII. super contractu usuræ suspicioni obnoxio. Sed nondum erant in sua Universitate Ingolstadiensis nati Canonistæ, qui illi recordarentur suum altum Dominium in omnia subditorum bona, ut hac via omnes adversus usuras etiam moderatas, abolere leges posset. fol. 296.

§. 178.

XXXV.

*Quibus
male sub-
jicitur po-
testas Ec-
clesia:*

XXXV. Nempe P. Vitus Pichler eo progressus est, ut supremum jus, quo potitur Ecclesia, legis Divinæ interpretandæ, eidem surripuerit, & ejusdem Ecclesiæ potestatem in Divinarum legum interpretatione alto Dominio Principum subjecerit, dum docet Ecclesiam prohibere non potuisse ejusmodi Principum statuta: & hac ratione Ecclesiæ Catholicæ auctoritatem evertit. fol. 294, 295.

§. 179.

XXXVI.

Qua non

XXXVI. Cum Molinæo, Salmasio, aliisque hæreticis foedus iniivit P. Pichler, ut Concilii Viennensis decreto fu-
cum

cum faceret, latebrásque quæreret, dicendo, Concilium *folium im-*
intelligendum esse de statutis, quibus improbum foenus, usu- *modera-*
ra excessiva, mordens, cum læsione charitatis permittere- *tas,*
tur &c. fol. 293. 294.

§. 180.

XXXVII. ARCADIUS Imperator, Theodosii filius, *XXXVII.*
permisit Senatoribus, istorum avaritia sic postulante, me- *Sed mode-*
dietatem centesimæ. (a) In hanc tolerantiam invehitur *ratas e-*
AUGUSTINUS, (b) *quid dicam de usuris, quas etiam ipsæ le-*
ges, & Judices reddi jubent. Hæc atque ejusmodi, MALE uti-
que possidentur, sed non est, quo judice repetantur. Injustè pos-
sideri foenora moderata, imò moderatissima, qualia erant
sex aut quatuor, aut duo in centum, clamat Augustinus.
Sed Judex non erat, qui ad restitutionem compelleret. (c) *ras da-*
mnat:

- (a) *Leg. 4. Cod. Theodos. de usur. lib. 2. tit. 33.*
- (b) *Epistol. 153.*
- (c) *Concina Comment. fol. 198.*

§. 181.

XXXVIII. Disputationi finem impono verbis TER- *XXXVIII.*
TULLIANI (a) *Quam sapiens argumentatrix sibi videtur igno-*
rantia humana, præsertim cum aliquid ejusmodi de gaudiis & fru-
ctibus hujus sæculi metuit amittere. fol. 328. *Sola au-*
tem igno-
rantia
humana
tuctur.

- (a) *Lib. de spectac. c. 2.*

§. 182.

Hanc sophismatum & cavillationum farraginem silen- *Art. 4.*
tio præterire, nefas est. Nolo tamen respondere meis ver- *RESPON-*
bis, cum opinionibus R. P. Pichler in hac materia non ad- *SIONES AD*
hæream. Optabam, ut alius examen institueret, an Ratio- *ARGU-*
nes Conciniæ tantum habeant lanæ, quantum clamoris. *MENTA P.*
Exhibui eas Viro Patris Pichler studiosissimo, utpote ejus *CONCINÆ.*
quondam Discipulo. Ne autem iste verborum, quibus Liber *Discipulus*
Concinianus horret, acerbitate commotus, præ indigna- *P. Pichler,*
M *tionem*

tione mox librum proiiceret, præmonui, P. Danielem quandoque Zelo (latè sumpto, prout involvit discretum, & indiscretum) veritatis gravissimæ, & Divinæ Sapientiæ ac Majestatis offerendæ studio, calamum paululum acuisse. (a) Negabat ille, hunc esse Spiritum DEI bonum: sed P. Danielem, non minus ac Saulem ab alio Spiritu exagitatum, suspicabatur. Monui igitur, ut bilem Concinianam (si tamen bilem habeant cælestes hi animi) leniter sedaret, eamque tangeret chordam cum Davide, qua refocillaretur P. Daniel. Audire juvat Responsiones, fusiores quàm optaveram, fidelis hujus Discipuli ad singula P. Danielis argumenta. Meum de iis iudicium subjungam,

(a) Hoc de se affirmat P. DANIEL de usur. contr. trin. fol. 285.

§. 183.

Premisso
conceptu

Altum Principum dominium, circa quod rotari pleraque Conciniana argumenta deprehendimus, in hoc situm esse putat P. Concina, ut ea, quæ Lex naturalis & jus Divinum præscribunt, Principes exsequantur: ut ob publicam utilitatem in fontes pœnam capitis constituere valeant: ut bello subditos defendant: ut subditus vel invitus domum suam, si id requirat publicus ornatus viarum, aut reficiat, aut demoliatur: ut frumenta, aliisque merces penuriæ tempore divendat: ut ad dirimendas lites fundorum possessores, positis conditionibus præscriptis, non turbentur. (a) Sufficit hæc alti domini idea fini, quem sibi præstituit P. Daniel, ut scilicet absque methodo confusè suggillet aliorum dicta.

(a) ibid. fol 291.

§. 184.

Domini
alti,

Curatiùs loquuntur Juris publici Interpretes. Juxta hos Majestas seu summum Imperium, est Potestas alteri non subiecta, gubernandi Rempublicam ad communem felicitatem subditorum. Hæc summa potestas, cùm sit Jus quoddam universale,

ſale, ſub ſe continet varia Jura particularia, veluti totidem poteſtates, ac particulas Majeſtatis. Et inter hæc numeratur quoque *Dominum altum*, ſeu eminens, quod habet Imperans in Cives, & res Civium ad uſum publicum; vi cujus ſcilicet Imperans urgente neceſſitate, ad ſalutem publicam bona ſubditorum poteſt in uſus publicos convertere, vel etiam peſſumdare. Sic ædes deſtruuntur, agri exuruntur belli tempore. Hoc formato alti Principum domini conceptu, argumenta Concinaiana ad libram ſanæ Jurisprudentiæ ponderabimus.

§. 185.

Ad I. (§. 144.) In iis locis, ex quibus priora duo argumenta exſcripta ſunt, videtur P. Daniel negare Principi facultatem omnem diſponendi de Bonis ſubditorum. Primum quidem argumentum, quod Turcarum Imperatoris mentionem facit, æquè bene contra P. Pichler concludit, ac illud ineptæ illationis exemplum, Dialecticæ Tyronibus proponi ſolitum: *Turca dormit, ergo baculus in angulo.* Ejusdem furfuris eſt illatio P. Concinae: ſoli Tyranni pro arbitrio in ſubditorum bona jus ſibi arrogant; ergo Princeps ex cauſa publica & in certis circumſtantiis non poteſt ſubdito moderatam præſtationem imperare. Conſulat P. Daniel exempla domini alti à ſe poſita, (§. 183.) & judicet de ſuo argumento. Dein has præſtationes, de quibus loquimur, non imponit invitis Princeps, ſed communi populorum uſu inductas confirmat, omnemque exceſſum coërcet. Quis autem de hac conſuetudine, & approbatione Principis, ſit ſenſus populi, manifeſtum in his terris fiebat, quando Dux Baviaræ, & Episcopus Auguſtanus, pio inducti zelo, decretis ſuis abrogare hunc uſum videbantur, mox tamen lamentis & querelis populi permoti fuerunt, ad decreta illa in mitiorem partem explicanda: de qua re fuſior redibit ſermo in *Capite ſequenti.* Et hæc Statuta Principum,

*Reſpondet
ad argu-
menta P.
Concinae.
Ad I. Non
tribuitur
Principi-
bus*

ex voto & utilitate subditorum condita, audet immoderatus calamus conferre cum violentis usurpationibus Tyrannorum.

§. 186.

*Ad II. Nimi-
a potest-
as in bo-
na subdi-
torum:*

Ad II. (§. 145.) Non satis penetra, quomodo Casuistæ, exaggerando altum Principum dominium, simul aures Principum demulceant, simulque popularem auram aucupentur. Hanc certè non adipiscetur, qui Principibus tyrannicam in subditorum bona potestatem, jusque pro arbitrio sibi arrogandum tribuit. Vel igitur P. Daniel fallit, dum nimiam potestatem Principibus tribui dicit: vel fallitur, dum popularem auram aucupari Casuistas credit. Quid aucupentur illi, qui jactando sententiarum rigorem, Christianæ modestiæ & charitatis leges violant, jam pridem detexerunt alii. Quis meliorem notionem alti domini teneat, judicent legum periti: an P. Pichler, qui moderatam præstationem longo usu introductam approbari à Principe posse affirmat: an P. Concina, qui subditum compelli posse asserit ad demoliendas ædes pro ornatu viarum? (§. 183.)

§. 187.

*Ad III. Sed
tantum
circa mo-
deratam
præstatio-
nem,*

Ad III. (§. 146.) Posse aliquid Principem circa bona subditorum, non obstantibus duobus primis argumentis, fatebitur haud dubiè P. Concina. (§. 185. 186.) In reliquis contendit, Principem non posse præstationem imponere occasione mutui. Negat imprimis, eum usuras posse facere licitas. Si nomine *usura* intelligat lucrum præcisè ratione mutui exactum, istud nemo Ingolstadiensium unquam pronuntiavit licitum. Igitur P. Daniel non cum Tannero, Haunoldo, aut Pichlero, sed cum horum virorum umbris, Andabatarum more digladiatur. Pruriebat inquieti zeli homo ad impugnandos aliquos Germanos, cum pugna cum Italis non prorsus feliciter cesserint. Tribuit Adversariis, quos calamo confi-

gen-

gandos destinabat, eas opiniones, quæ cum plausu, & verborum pompa oppugnari possent. Fingit Ingolstadienses (toti enim Universitati, paucorum quorundam opinionem adscribit) docere, licitum Statuto Principis fieri posse id, quod jure naturali, & Divino est prohibitum, & intrinsecè malum. Nequaquam ita dissipuerunt Viri Clarissimi. Id solùm quibusdam visum est, moderatum auctarium ultra sortem occasione mutui exigì posse, sicut ex aliis titulis damni emergentis aut lucri cessantis, ita etiam ex Statuto Principis, jus istud ad creditorem transferentis. Apparebit ex sequentibus, num adeò monstrosa & chimærica sit hæc alti domini Idea. Cur autem ob hanc doctrinam sola Universitas Ingolstadiana vapulat? Tres ex ista Academia adducit P. Daniel: Tres ex Salisburgensi Universitate pro eadem stantes opinione, supra nominati sunt. (§. 142. X.) Cur non in istam quoque eadem dicteria jaciuntur? (a) Cur non exagitur Zacharias Pasqualigus, totusque illustris Ordo Clericorum Regularium, cujus præcipui Viri opus ejus approbarunt? Cur immunis est Felix Potestas, totusque Ordo Minorum S. Francisci de Observantia? An fortè omnes isti incubuere ovis, quæ à Tannero Ingolstadii posita, jocatur P. Daniel? Certè Jacobi Ledesmæ sententia (§. 142. X.) palam facit, aliam gallinam in Italia aut Hispania idem cecinisse eo tempore, quo Tannerus vix natus fuerat. (b) Fortè resuscitabitur famosa illa quæstio, quidnam in rerum natura prius fuerit, an gallina, an ovum? (c)

(a) Jam acuerat P. Daniel sagittas æquè in P. Babenstuber, Salisburgensis Academiæ Professore, ac in P. Pichler. Nam *Commentar. fol. 151. utriusque paradoxa singulari Dissertatione labefactaturum* seminatur. Sed dimisso ex rationibus, sibi & mihi notis, Babenstuber, totam pharetram in P. Pichler exoneravit, paucis telis in Dominum Gletle detortis, quin tamen per ejus latus Academiam Salisburgensem, ubi Jus Civile docuerat, impeteret.

(b) TANNERUS natus est anno 1572. & Congregatio, in qua LEDESMA hanc opinionem tenuit, habebatur anno 1573.

(c) Hanc quæstionem ab Oldrado in suis Consiliis examinatam refert TESAURUS *Decis. Pedemont. 229. in fin.*

§ 188.

*Ad IV. Nec
naturali,*

Ad IV. (§. 147.) Concedunt omnes, usuras strictè dictas, seu auctarium ratione solius mutui acceptum, non posse fieri licitum. Probabile autem putat P. Pichler, licitum posse fieri in mutuo auctarium ex Statuto Principis & consensu subditorum: quod vocari potest usura minus strictè accepta. Hanc lex naturalis nunquam prohibuit, sicut nunquam prohibuit auctarium ratione damni emergentis, aut in Montibus Pietatis pro salario Ministrorum exactum.

§. 189.

*Ad V. Nec
Divina
lege*

Ad V. (§. 148.) Quod de lege naturali dictum est, dici quoque debet de lege Divina, scilicet hujus objectum non esse auctarium ex alio titulo, quàm ratione mutui perceptum.

§. 190.

*Ad VI.
Prohibi-
tam.*

Ad VI. (§. 149.) Inhumanior es, quàm credis, Reverende Pater, dum Pichlerum cum Gletle ad incitas revocas. In easdem enim angustias conjicis simul præstantissimos Theologos & Canonistas Salisburgenses cum tota Academia illa, quæ illorum libros approbavit. Vide quantum stragem edas! Verùm habet P. Pichler, habent Salisburgenses, quid respondeant. Nequaquam opponunt altum Principis dominium legi Divinæ, vel naturali: solummodo concedunt Principi potestatem, disponendi moderatè circa bona subditorum ex causa publicâ, cum magno ipsorum subditorum emolumento, volentibus & optantibus ipsis subditis.

§. 191.

§. 191.

Ad VII. (§. 150.) Malignum humorem oculis offusum esse oportet, nisi quis cernat, minimè hunc esse sensum vocis *conditionatè*, ac si de lege naturali & Divina iudicium ferre possint Principes. (§. 133.) Quando P. Daniel tribuit Principi potestatem demolendi ædes subditorum, ornatus viarum conciliandi gratia: quando concedunt omnes, Prælato Ecclesiastico potestatem dispensandi in voto: dicemúsne, DEUM Legem suam de gravi damno aliis non inferendo, de voto servando &c. submitfisse Principi, ac Prælato Ecclesiastico, nisi scilicet iste ad ornatum viarum, ad salutem voventis, aliud decernat: ignorasse DEUM, quid ad bonum communitatis, ad salutem voventis expediat; suspensas esse naturales & Divinas Leges Justitiæ & Religionis, ut Princeps, ut Prælatus Ecclesiasticus pro temporum opportunitate illas abroget, temperet, limitet &c. Portentosa monstra in hoc fingere, tibi reservatum fuit, Reverende Pater. Omnibus notum est, posse Principes aut Prælatos Ecclesiasticos statuere ac disponere circa res & voluntates sibi subjectas, sine ulla læsione aut immutatione legis naturalis aut Divinæ, quæ non se extendit ad materias statuto, aut dispositione legitimæ potestatis affectas. Has leges P. Pichler dicit *conditionatas*, innoxio planè vocabulo, sed malevolæ interpretationi facilè obnoxio (§. 134.) Loquar igitur cum Jonatha de P. Pichler bona ad Patrem Danielelem. *Ne pecces, virorum optime, in Pichlerum, quia non peccavit tibi, & opera ejus bona sunt valde. Et posuit animam suam in continuo studiorum labore usque ad senectam, & percussit hostes Ecclesiæ, & fecit Dominus salutem magnam plurimis, qui vel viva voce, vel Scriptis ejus, tum in Controversiis Fidei, tum in Jure Ecclesiastico eruditi fuerunt. Viderunt concives tui, & letati sunt, impressis etiam ejus libris intra ditionem suam. Quare ergo peccas in sanguine inno-*

Ad VII.
Legis naturalis
conditionata appellatio

innoxio, tam male torquens voculam *CONDITIONATE*,
quæ est sine culpa? Ad similem vocem Jonathæ placatus fuit
 Saul: (a) an placabitur & P. Daniel?

(a) *I. Reg. XIX.*

§. 192.

*Ad VIII.
 Patitur
 bonam in-
 terpreta-
 tionem,*

Ad VIII. (§. 151.) Frustra surdo psallimus: arripit ha-
 stam ancipitem, utrinque acutam, dilemma scilicet inge-
 niosissimum, nititurque configere Pichlerum in pariete.
*Declinavit David à facie Saul; lancea autem casto vulnere per-
 lata est in parietem.* An declinare ictum similiter poterit Pich-
 lerus? Declinare non posse credit P. Daniel. Rima effu-
 giendi non superesse putat. At ecce! non rima, sed latum
 ostium patet Pichlero. Per hoc antequam egrediatur, ipse
 Pichlerus feliciore ictu vibrat hastam in Adversarium, aliud
 opponendo dilemma. Vel Adversarius intelligit, quid per
 vocem *conditionatè* velim significare, vel non intelligit: al-
 terutrum concedat oportet. Si *primum*: ergo retractet fal-
 sissimam interpretationem, qua asserit, legem naturalem
conditionatam, id est, alto Principum dominio subjectam &c. Lon-
 gè alius, & innoxius sensus est vocis *conditionatè*. (§. 133.)
 si *secundum*; ergo ineptè impugnat, quod ignorat. Diffi-
 culter hunc ictum evitabit P. Daniel.

§. 193.

*Aliis legi-
 bus com-
 muniem,*

Quæro ex isto simul & ex P. Pichler, an contractus
 mutui ad restitutionem obliget jure naturali? affirmabit uter-
 que. Insto: an filiusfamilias, qui mutuas pecunias accepit,
 easque dissipavit, liberare se in foro conscientia possit ab hac
 obligatione Juris naturalis per exceptionem Senatûs-Con-
 sulti Macedoniani? sine ulla hæsitatione, cum debitis tamen
 limitationibus, affirmativè respondet P. Pichler. (a) R. P. Da-
 niel fortè hæsitabit, & positivum responsum evitare volet.
 Sed non obstante tergiversatione fateri debet, opinionem,
 quæ

quæ docet, filiumfamilias per dictam exceptionem liberum à debito fieri in foro conscientia eadem ratione, qua liberatur in foro externo, non esse blasphemam, hæreticam, monstrosam, portentosam, inauditam &c. Reverebitur INNOCENTIUM IV. Pontificem, & ABBATEM Panormitanum. (b) Supponere igitur licet hanc opinionem à Canonistis & aliis Jctis communiter receptam. Jam urgeo. Quæ ratione leges civiles liberare filiumfamilias possunt ab obligatione Juris naturalis in restituendo mutuo, cum tamen lex naturalis sit æterna, immutabilis, omni alia lege superior? Quid responsurus sit P. Daniel, divinare non possum; nam nullibi firmis inhæret principiis, nec sanæ rationis, nec Juris positivi. Dicit fortè, lege naturali vel Divina nullibi prohibitum esse Sctum Macedonianum. Hæc est elegans responsio, infra ad præscriptionem exagitanda. Sed Reverende Pater, Juris naturalis obligatio, lex & præceptum est, ut mutuum restituatur: consequenter Senatus-Consultum Macedonianum, quod liberum facit ab hac obligatione, corrigit, temperat, immutat legem naturalem, voluntatem DEI subiicit Senatui Romano &c. Ad hanc difficultatem P. Pichler respondet, legem naturalem, quæ restitutionem mutui præcipit, esse *conditionatam*, nisi scilicet Magistratus Civilis ob bonum publicum & pro certis circumstantiis aliud disponat: Jus enim, quod creditor habet adversus filiumfamilias, ipse DEUS & natura subjecit potestati Magistratus, ut circa illud disponat. Unde lex naturalis non aliter vult disponere de hoc jure, nisi quando Princeps perpensis omnibus circumstantiis nihil constituerit de illo. Si igitur non vocem, sed sensum Patris Pichler considero, solidam, firmam, verè Catholicam doctrinam, & rationem doctrinae traditam reperio. Pater Concina verò vel ineptis phrasibus debet doctrinam Canonistarum obfuscare, & involvere; vel debet dicere, quòd ex hoc Scto Macedoniano sequantur portentosa monstra, blasphemia.

N

Nem-

Nempe sicut per legem naturalem ea tantum restitutio mutui præcipitur, de qua Respublica ob bonum commune aliud non decernit; sic etiam non omne auctarium ultra sortem per leges naturales & Divinas prohibetur, sed illud solummodo, quod præcisè ratione mutui exigitur: atqui quod conceditur ex usu communissimo lege Principis confirmato, non accipitur præcisè ratione mutui: ergo tale auctarium non prohibetur per leges naturales & Divinas.

(a) *Fur. Canon. lib. 5. t. 19. n. 14.* loquendo scilicet de illis Provinciis, in quibus hoc statutum est receptum; in Gallia enim quibusdam Provinciis nullum, in aliis saltem ordinariè usum non habet. Vid. Author operis, *Les Loix Civiles dans leur ordre naturel. Tom. 1. p. 1. l. 1. tit. 6. sect. 4.* FERRIERE *Dictionnaire de Droit, tom. 2. v. Senatusconsulte.*

(b) *in c. quia plerique. 8. de Immun. Eccles.*

§. 194.

*Ad IX. Et
S. Scriptura
conformem.*

Ad IX. (§. 152.) Legis naturalis Divinæ conditionatæ vestigium ex Scriptura requirit P. Daniel. Miror tam celebrem Verbi Divini Prædicatorem adeò peregrinum esse in Sacris Scripturis, ut nullum rei hujus vestigium in iis repererit. Fortè nondum *Magister* in Israël est, cum hæc ignoret. Dignetur Paternitas sua oculos intendere in Librum Numerorum, (a) ubi sic legitur: *Mulier si quidpiam voverit, & se constrinxerit juramento, quæ est in domo patris sui, & in ætate adhuc puellari: SI cognoverit pater votum.. & tacuerit, voti rea erit.. SIN autem, statim ut audierit, contradixerit pater: & vota & juramenta ejus irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsioni, eo quòd contradixerit pater.* Similia subjunguntur de Mariti potestate in vota Uxor. Ecce leges naturales & Divinas conditionatas: mulier vovens vel jurans lege naturali & Divina obligatur ad implendum, SI pater tacuerit: SIN autem contradixerit pater, non tenebitur spon-

sponsioni &c. qua alia magis clara voce designari potest lex naturalis conditionata? similes sunt propositiones: lege naturali puella prohibetur transgredi juramentum, nisi pater juramento contradixerit, qua stante contradictione non committitur perjurium, quod solum prohibetur à lege naturali. Et: lege naturali mutuans prohibetur aliquid ultra sortem accipere, nisi Princeps ex causa publica concesserit, qua stante concessione, hoc augmentum non erit usura strictè sumpta, quæ sola prohibetur lege naturali. Dicit P. Concina, leges naturales duplicis generis esse: alias, quæ præsupponunt hominum voluntatem, uti vota, juramenta &c. quibus positæ vis naturalis supervenit: alias esse, quæ absolutè, & quacunque hominum voluntate sublata prohibent, aut præcipiunt: de prioris generis legibus nullum nunc nobis sermonem esse: posterioris generis leges naturales, ac Divinas nulli subjacere mutationi, vel hominum dispositioni. (b) Quid igitur? an prioris generis leges subjacent mutationi, aut hominum dispositioni? An non omnia retorqueri possunt in ipsum P. Concina, qui dum dicit, has leges aliquid præsupponere, idem dicit, quod P. Pichler; dum iste asserit, has leges esse conditionatas. Sed ne frustra chartam & calamum perdam, deberet P. Daniel priori legum generi etiam annumerare eas, quæ versantur circa materiam humanæ potestati subjæctam. Eandem enim esse rationem, cuivis patet. (§. 128 seqq.) Sicuti potest pater irritare votum filii impuberis, quia habet voluntatem illius sibi subjæctam: ita etiam potest irritare votum filii puberis, quod posset vergere in præjudicium rei domesticæ, quia materiam hujus voti habet sibi subjæctam. Eadem, non alia ratione, legem naturalem de usuris conditionatam esse, affirmat P. Pichler, non quòd lex naturalis pendeat à Principis voluntate, sed quòd materia, scilicet moderatum augmentum ultra sortem, pendeat ex potestate Principis. Monstra & Portenta omnia, quæ inde elicit P. Da-

niel, in Legislatorem Moysen, vel potius in ipsum DEUM reciderent.

(a) *Cap. XXX. 4. seqq.*

(b) P. CONCINA *de usur. contr. trin. fol. 270.*

§. 195.

Ad X. A
concessione
DEI

Ad X. (§. 153.) Judæis usuras fuisse permissas tanquam licitas, negat S. THOMAS, & ejus sequaces. Alii tamen aliter sentiunt. (*Dissert. I. §. 90.*) Putant enim, ex lege Divina licitum fuisse Judæis foenus ab alienigenis accipere, non quidem ratione mutui, sed ex alio titulo, ita ut auctarium illud eo ipso non amplius fuerit usura strictè sumpta. Ita apertè sentit S. AMBROSIUS, (a) qui *jure belli* Judæos potuisse usuras ab alienigenis exigere censuit. JOANNES MEDINA (b) jus quoddam Judæis in bona gentium à DEO concessum dicit, sicuti in vasa Ægyptiorum. JOANNES MAJOR (c) putat, concedi usuras à DEO Judæis contra Chananæos, qui injustè detinebant Judæorum terram. GABRIEL (d) enumeratis variorum opinionibus, concludit, non fore usuram, si DEUS permittat alicui recipere ultra sortem ex mutuo. STEYAERT (e) sibi persuadet, DEUM dedisse Hebræis jus recipiendi hoc quasi tributum. LUD. HABERT (f) & HONORAT. TOURNELY (g) existimant cum Medina, licitum fuisse Judæis, usuras exercere, DEO bonorum omnium Domino jus concedente illis in alienigenarum bona, sicut iis aliquando licentiam dedit Ægyptios spoliandi.

(a) *Lib. de Tobia. cap. 15.*

(b) *De reb. restit. ex usura q. 2. ad 3. arg. princ. fol. 249.*

(c) *In 4. dist. 15. q. 23. fol. 103.*

(d) *In 4. dist. 15. q. 11. art. 1. not. 2.*

(e) *Tom. 4. Theol. pract. part. 3. disp. 42.*

(f) *Theol. dogm. tom. 4. part. 3. c. 14.*

(g) *Prælect. Theol. tom. 2. de Just. & Jur. tr. de Contractib. p. 2. 6. 3. art. 2.*

§. 196.

§. 196.

Jam examini subiiciendum est *Sophisma*, ut ait P. Daniel, ab omnibus Patribus, potissimum ab Ambrosio & Thoma penitus convulsum. Argumentum P. Pichler duas continet propositiones: ut igitur sit argumentum Sophisticum, peccabit vel in Antecedente, vel in Consequente, vel in illatione Consequentis ex Antecedente. Prior & antecedens propositio est: *DEUS rectè permittit Judæis usuras exigere ab alienigenis, quia habet supremum dominium & absolutum in omnes res hominum.* Usuras intellige minùs strictè sumptas, nempe auctarium supra sortem, non ex mutuo, sed ex alio titulo in mutuo perceptum. Licitum fuisse Judæis tale auctarium petere, negat quidem S. Thomas: affirmant autem alii cum Ambrosio. Plerique referunt utramque opinionem, tanquam nulla reprehensione dignam, uti Cornelius à Lapide, Stephanus Menochius, Augustinus Calmet &c. (a) Nihil itaque falsitatis, nihil Sophismatis in propositione antecedente latet, nisi S. Ambrosium, aliòsque S. Scripturæ Interpretes & Theologos turpis Sophismatis arguere velis. Æquè innocens videtur altera propositio & *Consequens*: *Magistratus humanus rectè permittit usuras moderatas propter bonum publicum, quia habet dominium altum, licet restrictum ad existentiam causæ publicæ in omnes res privatorum hominum.* Id est, juxta sensum P. Pichler, potest Princeps ex eminenti suo dominio in alium transferre jus ad aliquam præstationem pecuniariam ex causa publica &c. quid veneni hìc latet? si potest Princeps demoliri ædes subditorum ad ornatum viarum; si potest imponere tributum in suum commodum cum bono publico conjunctum: cur non possit imponere aliquam obligationem, quæ cedat non tantùm pro bono publico, sed etiam in propriam subditi utilitatem? Fortè tota malitia latet in ipsa illatione hujus Consequentis ex priorè Antecedente. Nam pessima videtur hæc illatio, *DEUS*

Bene inferitur potestas Principis

hoc potest : ergo & Princeps. *Nemo Catholicorum hæcenus somniavit, ea omnia licere Principibus, quæ DEUS, ut supremus Dominus operatur.* Ita est : neque P. Pichler id somniavit : somnia sua fatetur P. Daniel, (§. 173.) fortè iste somniavit, id somniare Pichlerum. Reverende Pater ! non omnia licent Principibus, quæ DEUS operatur : circa ea tamen licet disponere Principibus, quæ à DEO illorum potestati pro gubernanda Republica subjecta sunt. An non credis hanc potestatem se extendere ad præstationem aliquot aureorum pro iis circumstantiis, in quibus bono publico hac ratione consulitur, & ipse debitor utilitatem inde percipit, qui tamen ab hoc onere se liberare quantocyus poterit ? si alios effectus dominii alti admittamus, etiam hunc negare non possumus. Neque obest concurrens contractus mutui : sicut enim DEUS ex dicta communi Theologorum sententia auctarium ultra sortem permisit Judæis, quin illud sumatur immediatè ex mutuo ; sic etiam Principes possunt permittere, quin proveniat ex mutuo, consequenter quin sit usura strictè dicta, quæ sola à Jure naturali prohibetur. Omnibus igitur perpensis, nullum deprehendo peccatum in argumento Pichleri, sed tota fallacia, ac sophisma reperitur in illegitima illatione P. Danielis.

(a) *In Deuterom. XXIII. 19.*

§. 197.

*Ad XI.
Circum præ-
stationes
modera-
tas :*

Ad XI. (§. 154.) Bona Ægyptiorum permisit DEUS Hebræis : quærit P. Concina, num & Princeps id possit ? Miror, quòd hæreat P. Daniel ! Potest utique Dux belli militibus permittere spolia hostium, & hac ipsa permissione efficiet, ut non sit rapina, sicut DEUS permissione sua effecit, ut Hebræi non committerent furtum. Timet P. Daniel, Juris naturalis custos integerrimus, ne æqualis fiat illatio ad polygamiam concedendam. Non est, quòd timeas, mi bone ! Nemo Catholicorum unquam credidit, DEUM po-
testa-

teſtati Principum permiſſiſſe corpora humana in ordine ad actus generationi proliſ ſervientes, ſicut tamen omnes judicant, permiſſam illis eſſe poteſtatem diſponendi circa bona ſubditorum ex cauſa publica. Vertamus argumentum ad aliam materiam. Poteſt Pontifex diſſolvere vinculum inter Episcopum & Eccleſiam, aut etiam uni Episcopopo permittere plures Eccleſias, cum tamen vinculum hoc ſpirituale ſit fortius quam carnale: (a) ergo poterit etiam Pontifex diſſolvere matrimonium conſummatum carnale, vel permittere plures uxores ſimul habendas. Solutionem hujus argumenti applicare dignetur P. Daniel ad ſuas illationes, inter quas ſatis bella eſt iſta: *Sanctis Patribus plures DEUS conceſſit uxores: illis verò foenerandi artem inter ſeipſos nunquam permiſit: ergo &c.* Simile forme argumentum: Judæis plures DEUS conceſſit uxores, & non conceſſit vel unicam alienigenam: ergo... Faciat quilibet illationem quamcunque velit: certè æquè bona erit, ac illatio Conciniiana, quæ concludit improbandam eſſe doctrinam P. Pichler, aut cum Luthero permittendas plures uxores. Si per foenerandi artem intelligat P. Daniel jus ad moderatum augmentum ultra ſortem, potuiſſet id DEUS etiam Judæis permittere inter ſe, ſicut permiſit adverſus alienos. Cur autem permittere hoc noluerit, varias rationes alij aſſignant; nobis pro ratione ſit Voluntas DEI. Noto inſuper, *Pichlerianos* vocari à P. Concina, eos fortè, qui tenent opinionem, quam cum multis defendit P. Pichler. Nescio, an hoc nomen ſibi imponi volent Profefſores aliqui Theologiæ & SS. Canonum in Academia Salisburgenſi.

(a) C. 2. de *Translat. Episc.*

§. 198.

Ad XII. (§. 155.) Argumentum ex occiſione hominis ductum, planè ſatis eſt efficax pro opinione Patris Pichler, juxta explicationem ſupra traditam. (§. 131. 133.) Sicut

*Ad XII.
Uti etiam
ab homici-
dio licito,*

occi-

occisio *justa* non comprehenditur sub lege naturali prohibente; sic etiam *usura minus strictè sumpta*, seu augmentum ultra sortem ex justo titulo perceptum, non prohibetur lege naturali: Statutum autem Principis ex publica causa factum, potest esse justus titulus percipiendi aliquam præstationem, (§. 140.) & quidem etiam in mutuo. (§. 141.) An autem ejusmodi leges vocemus *conditionatas*, vel earum naturam aliis phrasibus explicemus, ad rem non facit. Ex eo autem, quòd DEUS in Veteri Testamento sæpius imperaverit homicidium potestate publica definitum, nullibi autem imperaverit augmentum ultra sortem publicè approbatum, aliud inferri non potest, quàm quòd ad bonum regimen populi Judaici necessariæ fuerint poenæ sanguinis; nequaquam autem necessarium fuerit augmentum ultra sortem in mutuo exigendum.

§. 199.

*Ad XIII.
Et præscri-
ptione:*

Ad XIII. (§. 156.) Instantiam Patris Pichler à Præscriptione petitam, non esse ineptum sophisma, abunde ostendunt varii, diversiq̄e modi, quibus eam eludere conatur P. Concina, qui dum diversissimas, sibiq̄e invicem pugnantes responsiones adhibet, fatetur, sibi nullam responsionem congruam suppetere. Figamus pedem errabundi Adversarii. Edic Reverende Pater: retentio rei alienæ estne prohibita Jure naturali, vel non est prohibita Jure naturali? utique prohibitam fateberis. Ex hoc P. Pichler sic argumentatur: Quamvis lex naturalis prohibeat, ne Sempronius retineat agrum Petri; leges tamen Præscriptionis ex summa potestate Principis latæ efficiunt, ut ager Petri transeat in dominium Sempronii, adeò ut intuitu Sempronii non amplius sit alienus, & consequenter retineri possit absque ulla violatione Juris naturalis: ergo similiter licet lex naturalis prohibeat usuram strictè sumptam, seu lucrum *præcisè ex mutuo*; statutum tamen Principis potest mutuanti dare jus

exi-

exigendi aliquod auctarium, quod eo ipſo non erit amplius
lucrum ex mutuo, utpote ex dominio alto Principis con-
ceſſum. Si poteſt transferre dominium agri perpetuum:
cur non etiam Jus temporale ad aliquot aureos à debitore
pro libitu redimibile? Occaſio mutui nihil facit ad rem,
ſicut nihil facit proprietates agri ad Petrum pertinens. Nam
leges præſcriptionis faciunt, ut ager Petri non amplius per-
tineat ad Petrum, cum iſtæ ſint titulus ſufficiens ad trans-
ferendum dominium: ſimiliter Statutum Principis efficit,
ut auctarium ultra ſortem non ſit lucrum ex mutuo, cum
iſtud Statutum ſit titulus ſufficiens ad transferendum jus
exigendi aliquod auctarium. Nullam video *ineptiam* in ar-
gumento Pichleriano: tota igitur *ineptia* verſatur in impu-
gnatione Conciniæ. Ait P. Daniel: *Præſcriptio nullibi
lege naturali & Divina eſt vetita.* Sic in noſtra Univerſitate
ludunt tyrones Juris, non ſerio animo, ſed ſolum ut præ-
beant ſibi invicem occaſionem explicandi ſententias tradi-
tas. Mi Reverende Pater, quæſtio eſt, an retentio rei alienæ
ſit prohibita Jure naturali, & tamen poſſit fieri licita per
leges præſcriptionis. Præſcriptio eſt ipſiſſimum remedium,
quod præbent leges, vi cujus poſſit Sempronius excipere
contra Petrum repetentem res ſuas. Ipſe P. Pichler fate-
tur, Præſcriptionem non eſſe contra jus naturale: & ex
hoc ipſo infert, etiam jus illud, quod concedit Princeps
ad petendum auctarium ultra ſortem, non eſſe contra Jus
naturale. *Divino Jure confirmatam Præſcriptionem*, dicit P.
Daniel. Si transmittamus iſtud, nil tamen oberit argu-
mento Pichleriano. Nam etiam Jus Divinum non poteſt
reddere licitum, quod eſt jure naturæ prohibitum, & intrin-
ſecè ex natura ſua turpe ac malum: atqui rem alienam re-
tinere, eſt jure naturali prohibitum: ergo neque jure Di-
vino poteſt fieri licitum. Jam verò leges præſcriptionis,
ſive has dicas Divinas, ſive humanas, faciunt licitam reten-
tionem rei alienæ: ergo &c. Ecce Reverende Pater, hæc

○

tua

tua est ratiocinatio contra P. Pichler, utique inepta & illegitima.

§. 200.

*Sive hæc
habeatur
ex Jure
Divino:*

Dein ut, quod res est, dicamus, nequaquam videtur præscriptio Jure Divino approbata, sed mero humano Jure introducta. Jephthe enim non ad præscriptionis confugiebat titulum, sed ex veteri gentis suæ historia ostendit, terram Amorrhæorum, quam invadere tum tentabat Rex Ammonitarum, jure belli olim subjectam fuisse Judæis, & hinc jus nullum Ammonitis in illam competere: *Dominus DEUS Israël subvertit Amorrhæum, pugnante contra illum populo suo Israël: Et tu nunc vis possidere terram ejus? ... quæ Dominus DEUS noster victor obtinuit, in nostram cedent possessionem.* Addit insuper Jephthe, ex ipso trecentorum annorum silentio desumi, quòd Ammonitæ in illam terram nullum unquam jus habuerint; præsumendum enim non esse, quòd Ammonitæ nec primæ occupationi, nec tot annorum possessioni unquam contradixissent, si vel minimum jus illis competiisset in regionem Amorrhæis ereptam. Hic planus & literalis sensus est textus ex S. Scriptura allegati. Jephthe igitur proprietatem terræ suo populo asserebat ex jure belli: Ammonitis autem omne jus negabat ex *præsumptione* trecentorum annorum silentio confirmata. (a) *Præsumptio* autem nequaquam habet vires præscriptionis. Illa enim solummodo procedit in dubio quoad forum externum: cessante autem dubio, præsumptio cedit veritati, præcipuè in foro interno conscientiæ. Atqui *Præscriptio* juxta communiorem sententiam, ex cujus principiis loquitur P. Pichler, non tantum habet locum in dubio, & quoad forum externum; sed etiam pro foro interno, etiamsi postea constet, agrum fuisse Petri ante completam præscriptionem. Dum id inferius conatur negare P. Concina, ostendit, se nusquam firmo pede consistere.

(a) Not.

(a) Not. in Conciniſano opere *de uſur. contract. trin. fol. 273. lin. 10.* dici *praſumptionem* allegatam à Jephthe, fuiſſe jure gentium invecſtam &c. In fine autem operis inter *errores* recenſeri hanc vocem *praſumptionem*, cujus loco ponenda ſit vox *praſcriptionem*. Sive hoc mendum ſit properantis calami Conciniſiani, ſive feſtinantis typographi; id facile ſtatuitur, & typographum & calamum Concinae errantem, melius & convenientius ſcribere, quam ipſum P. Concinae, dum meditatò ſcribit, vel impreſſa corrigit. Nam pro Jephthe ſola *Præſumptio* pugnabat, non *Præſcriptio*.

§. 201.

Ad XIV. (§. 157.) A Jure Divino transgreditur P. Daniel ad *Jus Gentium*, eoque introductam *Præſcriptionem* affirmat. Quid tum? *Jus Gentium* eſt Jus humanum mutua conventionem gentium conſtitutum. Sive igitur Jure gentium, ſive Lege Principis invecſtam *Præſcriptionem* dicas, manet totus vigor argumenti Pichleriani, quòd ſcilicet reſtentio rei alienæ, jure naturali prohibita, per legem humanam *Præſcriptionis* fiat licita in ſenſu ſupra explicato: (§. 199.) & in eodem ſenſu licitum fieri poſſit lege Principis, auctarium ultra ſortem in mutuo. Tantum enim poteſt Princeps in proprio territorio per ſua ſtatuta, quantum potuerunt diverſæ gentes mutua conventionem inter ſe: nec ſtatuto Principis, nec conventionem gentium mutari poſſunt leges naturales. Has non mutavit *Jus Gentium* per leges *præſcriptionis*: ergo, inferit P. Pichler, eaſdem non mutat Princeps per ſtatutum approbans auctarium ultra ſortem in mutuo.

Ad XIV.
Sive ex
Jure Gen-
tium:

§. 202.

Nolo me immittere in diſputationem cum plurimis Juris peritis, qui *Præſcriptionem* à Jure Gentium introductam ſtatuant. Id ſolùm contendo, ineptè iſtam opinionem defendi à P. Daniele. Examinare lubet, qua auctòritate hanc ſuam doctrinam tueatur. Argumentum Jephthèum non *Præſcriptioni*, ſed *Præſumptioni* nitebatur, (§. 200.) Teſti-

Pro quo
malè alle-
gatur

stimoniam culturarum Nationum, quæ in Præscriptionis confirmationem adducit P. Daniel, minimè quod ille intendit, conficiunt. Non ea omnia, quæ apud plures Gentes constituta sunt, Juris Gentium esse dicuntur: sed ea solummodo, quæ communi Gentium conventionem introducta sunt, ut iis obligentur diversæ Gentes inter se invicem.

§. 203.

Plato:

Auctoritas PLATONIS parum favet. Hic solum designat, quæ leges convenienter in Republica fieri possint. Unde id solum ex Platone ostenditur, quemlibet Legislatorem bene facere, si ejusmodi legem ferat: nec tamen reprehendi posse, si præscriptioni locus non detur. Pleræque enim illæ leges, seu legum Ideæ sunt ejus naturæ, quam ipse Plato innuit, (a) dicens, peregrino demiranti mores sibi infuetos, respondendum esse, ne miretur: *hec enim apud nos est lex; fortasse alia de iisdem rebus apud vos est.* Id quippe, quod in multis provinciis receptum est, non ideo dicitur habere vim pacti inter gentes: sed est jus civile plurium Gentium distributum, quod à singulis tolli potest. Dein in Platonis Republica Præscriptio nequaquam se extendit ad res immobiles, (b) sed solummodo res mobiles. Quale ergo argumentum de universali jure gentium ex Platone ducimus ad Præscriptionem etiam rerum immobilium? (c)

(a) *Lib. 1. de Legib. νόμος ἐστὶν ἡμῶν ἔτος, ἴσως δ' ὑμῶν περὶ αὐτῶν τῶν ἑτέρων.*

(b) *Χωρίων μὲν οὐκ ἔστιν ἐν τῇδε ἐκ ἑσὶ ἀμφισβήτησις. lib. 12. de Legib.*

(c) De legibus Reipublicæ Platonice parum favorable judicium ferunt multi. Vid. BRUCKER *Histor. Crit. Philos. tom. 1. p. 2. lib. 2. c. 6. sect. 1. §. 31.*

§. 204.

Tullius:

Infeliciores est P. Daniel in allegando M. TULLIO, qui scribere dicitur; (a) *quam autem habet INIQUITATEM,*
ut

ut agrum multis annis, aut etiam sæculis ante possessum, qui habuit, amittat? Contrarium omnino loco allegato Tullius dicit his verbis: *Quam autem habet ÆQUITATEM, ut agrum multis annis, aut etiam sæculis ante possessum, qui nullum habuit, habeat; qui autem habuit, amittat?* Non importunum videtur, summam disputationis exhibere, in qua hanc sententiam profert Tullius. Disputat ibi contra leges Agrarias, quæ ad Præscriptionem nihil faciunt. Paulò post attingit Præscriptionem, dum narrat, Aratum Sycionium urbe sua, per 50. annos à tyrannis occupata, potitum sexcentos exules restituisse. Magnam mox Aratus advertit in bonis & possessionibus difficultatem, quòd & eos, quos ipse restituerat, quorum bona alii possederant, egere *iniquissimum* arbitraretur: & 50. annorum possessiones movere, *non nimis æquum* putaret, propterea quòd tam longo spatio multa hæreditatibus, multa emptionibus, multa dotibus detinerentur sine injuria. Judicavit igitur, neque illis adimi, neque his non satisfieri, quorum illa fuerant, oportere. Impetrata dein à Ptolomæo grandi pecunia, persuasit aliis, ut pecuniam accipere mallent, & possessionibus cederent: aliis, ut commodius putarent, numerari sibi, quod tanti esset, quàm suum recuperare. Ob hanc æquitatem summè extollit Tullius Aratum, qui magnam præscriptioni vim jure gentium inesse planè non credidit. Licet enim *non nimis æquum* putaret, possessiones 50. annorum justo titulo & bona fide acquisitas movere: *iniquissimum* tamen arbitrabatur, eos, quorum bona alii possederant, egere. Quid amabo ex corrupta, quam P. Daniel adducit, sententia, & vera, quam recensuimus disputatione Ciceronis, eruere licet ad Præscriptionem Jure gentium confirmandam? An dices, isto jure juberi, ut huic quidem, qui longo tempore possedit, relinquatur possessio; alteri autem, cujus res antea fuerat, Princeps ex arario suo, exemplo Arati, restituat pretium?

O 3

quo.

quocunque se vertat P. Daniel, infelicem sanè Juris gentium caufidicum agit.

(a) *Lib. 2. de offic. allegatur à P. Concina de usur. contract. trin. fol. 273.*

§. 205.

*Lex XII.
Tabul.*

Ex eodem Cicerone (a) desumitur Fragmentum Legis XII. Tabularum, (b) quod P. Daniel adducit: *Lex usum & auctoritatem fundi jubet esse biennium.* Potuisset alerum locum addere, *usucapionem fundi esse à legibus.* (c) Jus istud Quiritum fuisse, nemo negat: creditne P. Daniel, colligi exinde posse, Præscriptionem *Jure Gentium* esse investam? Ego contrarium colligo. Nam inter eadem Fragmenta (d) legimus, Peregrinos non potuisse usucapere adversus Romanos: *adversus hostem* (id est, peregrinum) *æterna auctoritas esto.* (e) Ex quo infero, Romanos hac in re non agnovisse Jus Gentium, cum ab aliis Gentibus usucapionem contra se obtendi non paterentur. (f)

(a) *Orat. pro A. Cacina. §. 54.*

(b) *Fragm. XII. Tab. tit. 23.*

(c) *Cit. orat. pro Cacina. §. 74.*

(d) *Tit. 23. §. 5.*

(e) *Hostis* apud antiquos dicebatur, quem nunc *peregrinum* dicimus: TULLIUS *lib. 1. offic.* ubi hanc ipsam legem adducit.

FESTUS *de Verb. signif. V. hostis, & V. status.*

MACROBIUS *Saturnal. lib. 1. c. 16.*

(f) Videantur passim Interpretes Juris *ad Tit. de Usucapionibus, & de Præscriptionibus.*

§. 206.

Tostatus:

Pressius auctoritatem Juris gentium circa Præscriptionem probare contendit P. Daniel ex TOSTATO. (a) Hic autem asserit, tempore Ducis Jephthe viguisse præscriptionem de Jure gentium etiam *cum mala fide.* Alia enim ratio-

ratione argumentationem Jephteam explicari non poſſe credit. Potéſtne P. Daniel *bona fide* allegare hanc S. Scripturæ interpretationem, ex qua firmetur præſcriptio *mala fidei*?

(a) *In Judic. c. 11.*

§. 207.

Dum BELLARMINUS (a) Regna & Imperia, etiam *Bellarminus* per latrocinium parta, tandem longo tempore fieri legitima dicit, non eam Præſcriptionem intelligit, de qua nobis modò fermo eſt, ne Præſcriptionem cum mala fide approbare videatur. Si Regna violenter obtenta, per plura ſæcula pacificè poſſideantur; univerſalis conſenſus populi, cujus auctoritate primitus regna conſtituta ſunt, inde colligitur, præcipuè quando ex antiquis poſſeſſoribus nemo ſuperſit, qui jus ſibi vindicare poſſit, aut velit. Nihil iſta ad rem noſtram.

(a) *Lib. 5. de Pontif. Rom. c. 9.*

§. 208.

Ad XV. (§. 158.) Nulla apparet cavillatio, niſi in verbis P. Concinae. Ineptiſſimè quidem iſte probat, præſcriptionem eſſe Juris Gentium: ſi tamen omnia concedamus, nihil planè ejus aſſertis proderunt. (§. 201.) Vocat Profefſores Ingolſtadienſes, per ironiam *ingenioſos homines*. Modico ſanè ingenio opus eſt, ut vanæ argutationis vitia in P. Daniele deprehendantur. *Ex quibus nihil probatur.*

§. 209.

Ad XVI. (§. 159.) In Jure Divino, aut Jure Gentium *Ad XVI.* Natales legitimos Præſcriptionis planè non reperit P. Daniel. *Æquè male ex Jure Naturali* Jam ex ipſo *Jure Naturali*, omnis alterius Juris fonte, originem ejus deducere conatur: ſed æquè fruſtraneo labore. *eruit præſcriptionem:* Dum bonorum diviſionem jure naturali introductam dicit, timendum eſt, ne primos Chriſtianos, & hodiernos Religio-

giosos in communione viventes, violati Juris naturalis arguat. Neque in casu tantummodo *dubii Juris*, neque in circumstantiis solum *voluntatis satis manifestatae*, Præscriptio locum habet. Confunduntur à P. Daniele notiones tum Juris naturalis, tum Præscriptionis. HUGO GROTIUS (a) Præscriptionis vim ex Jure naturali merè fundat in tacita derelictione veri Domini, quæ est mera præsumptio & plerumque pessimè fundata, ut ostendit PUFFENDORFFIUS, (b) quem una cum Grotio allegat P. Daniel, fortè ideò, ut Lectores solidam refutationem Grotii in Puffendorffio reperire possint. Scilicet, prout hic idem auctor (c) advertit, sæpe Juris naturalis esse dicuntur, quæ sunt conformia æquitati Juris naturalis. Sunt igitur aliqua Juri naturali conformia pro bene constituenda civitate particulari, & tamen ista sunt Juris municipalis: item aliqua sunt conformia æquitati naturali universim inter gentes, & tamen non sunt præcepta Juris naturalis, sed Juris Gentium. Præscriptio conformis est quidem æquitati naturali, sed tamen constituta à Jure Gentium, vel Municipali, pro diversis opinionibus Jctorum, nequaquam autem à Jure naturali, nisi fortè *Concessivo*. (§. 120. b.) Sit, quòd Jus naturæ exigat finem litium, & dominia certa: qua autem via id obtineri debeat, Legislatoribus relinquitur, qui Præscriptionem statuerunt potiùs, quàm alium modum ad eundem finem obtinendum. Omnis quidem lex derivatur à lege naturæ: ea tamen, quæ derivantur per modum determinationis, non ex Jure naturali, sed ex sola lege humana vigorem habent. (d) Si verò P. Concina præscriptionem inter vera Juris naturalis præcepta referre velit, fatendum illi est, Justinianum Imperatorem cogitasse de Constitutione contra legem naturalem fancienda, quando dicit, sibi cordi fuisse, nullis temporum metis actiones ad res locorum piorum & Ecclesiarum circumcludi: (e) peccaturùmque Principem contra legem naturalem, qui præscriptionem contra Ecclesiam

fiam

determinata annorum spatia? Quid sibi volunt illa privilegia, quæ contra hos non nisi 40. contra alios non nisi 60. contra illos non nisi 100. annorum præscriptionem admittunt? Quid sibi vult subtile illud discrimen inter Res præscriptioni obnoxias, aut non præscribibles? inter personas, contra quas præscriptio vel currit, vel dormit? Cur conceditur quibusdam restitutio in integrum contra præscriptionem, aliis negatur? Quid sibi volunt diversi modi, quibus interrumpitur præscriptio, alia non nisi per sententiam, alia per litis contestationem, alia per solam citationem? An tot leges, tot cautelæ aliud non præstant, quàm præstitisset sola possessio, & exinde nata præsumptio? Longè alia & diversa vis esse debet præscriptionis, per quam finiuntur lites, certa reddantur dominia &c. qui effectus non obtinerentur, si solum *in dubio*, & quando verus dominus deprehendi nequit, judicari pro præscribente deberet. Nuper nimium extulit præscriptionem P. Daniel, dum eam ex jure naturali derivabat: (§. 159.) nunc nimium deprimit, dum ei prorsus nihil tribuit, quod non absque præscriptione obtineatur ex præsumptione, quæ nudam possessionem in dubio sequitur. *Quidquàmne futilius* (sit venia phrasi Conciniæ) *obtrudi potest?* Stat igitur ab argumentis Conciniæ inconcussa similitudo inter præscriptionem, & usuram late sumptam. Sicut enim lex facit, ut retentio rei præscriptæ, non sit retentio rei alienæ per legem naturalem prohibita: sic Statutum Principis facit, ut auctarium ultra sortem non sit lucrum ex mutuo, jure naturali prohibitum.

(a) *De usur. contr. trin. fol. 274.*

(b) *Ibid. fol. 277.*

§. 211.

Ad XVIII.
Denique
nescit,

Ad XVIII. (§. 161.) Alio sub aspectu argumentationem dispicit P. Daniel: id est, nullam firmam, nullam solidam, in qua pedem figere possit, responsionem reperit.
Præ-

Præscriptionis originem ex Jure naturali deducit: (§. 159.) *quid dicere velit,*
 Et ab hoc, ad Juris gentium & S. Scripturæ auctoritatem
 confugit: (§. 156. seq.) Et ab hac, totam præscriptionis
 vim ad præsumptionem redigit: (§. 160.) Et ab illa, ad
 poenam convolat: (§. 161.) cum autem neque in hoc mu-
 nimento se tutum fore confidat, nescit denique omnino,
 quid dicere debeat, & alibi se explicaturum promittit. Ubi
 verò? Heus siste bone vir! hic stans delibera, quam præ-
 scriptionis Ideam fingere placeat. Insolens sanè disputatio!
 tot convitiis proscindere comparisonem inter præscriptio-
 nem & usuram latè sumptam; & tamen vel verum igno-
 rare, vel studiosè alium dare conceptum Præscriptionis &
 usuræ latè sumptæ, longissimè sejunctum ab eo, quem au-
 ctor comparisonis ponit. P. Pichler per Præscriptionem
 intelligit remedium Juris, quo dominium rei, cum debitis
 requisitis possessæ, transfertur à priori domino ad moder-
 num possessorem, ita ut iste non teneatur rem restituere,
 etiamsi post completam præscriptionem compareat, quis
 verus fuerit dominus, ac etiamsi nulla vera ejus domini
 culpa intervenerit. Si hunc conceptum velis impugnare,
 Reverende Pater, Juridicam ingredieris arenam, & non
 cum solo P. Pichler, sed cum integro Jurisperitorum ex-
 exercitu manus conferes. Ut autem vis illationis & compa-
 rationis convellatur, ostendi debet, supposito conceptu
 præscriptionis, quem supponit P. Pichler, non posse argu-
 mentum duci ad auctarium occasione mutui exigendum.
 Aliter si arguas, non ad incitas rediges Patrem Pichler; sed
 te ipsum ex defectu solidi argumenti ad incitas, vel ad in-
 eptias redactum commonstras.

§. 212.

Ad XIX. (§. 162.) Falleris R. Pater. Non possum
 fequi Logicæ tuæ Sophisticæ Regulas. Aliter enim, quàm
 tu putas, vel potius putare te fingis, instituenda est argu-
 men-

Ad XIX.

Pessimo

Logica ab-

usu.

mentatio, modo supra indicato. (§. 199.) Si Logicæ inscitiam aliqui exprobrent, boni consulas, rogo; ne in aliud animi vitium fallacia hæc argumenta conjici necesse sit.

§. 213.

*Ad XX.
Principum leges
non solum
per interpretatio-
nem, sed
etiam per
determinationem
à lege naturali de-
rivantur.*

Ad XX. (§. 163.) Jam ex cathedra docet Adversarius; disertum enim Declamatorem esse ajunt. *Discant &c.* Qua nova doctrina scholas Germaniæ beabit P. Daniel? Creatum dominium nihil posse adversus Jus naturale, fatentur omnes; eandem usuram strictè acceptam, quæ lege naturali interdicta est, Principum statuto non evadere licitam, cum omnibus Catholicis, etiam fatetur P. Pichler. *Discant inquam &c.* quid demum reconditi mysterii pandis? In dubiis competere Principibus facultatem interpretandi legem naturalem, non adeò abstrusa doctrina est, quæ P. Danielis magisterium exigit. Suspicio, eum velle, quòd materia, quam Jus Naturæ aliquo modo attingit, nulli alteri potestati Principis, quàm ut legem in dubio interpretetur, relicta sit. Hæc sanè nova, recondita, & in his partibus hucusque inaudita esset doctrina, ex qua non tantum potestas legislativa, sed etiam potestas dispensandi, potestas patris &c. planè concideret. (§. 128. seqq.) Plurima sunt, circa quæ non tantum interpretationis, sed etiam determinationis potestatem Lex naturalis Principibus relinquit. (§. 209.)

§. 214.

*Ad XXI.
Incepta argu-
tatio P.
Concina,*

Ad XXI. (§. 164.) Quid tibi Reverende Pater videtur de hac argutatione, supposita communiore sententia Canonistarum, qui Summo Pontifici facultatem dispensandi in matrimonio rato tribuunt. Ad tuam formam sic arguo. *Dispensatio Pontificis in matrimonio rato, est ratio, vi cujus conjunctio viri cum alia scæmina, alioquin adulterina, evadit matrimonium legitimum: Ne multa: dispensatio Pontificis efficit, ut conjunctio adulterina, licita evadat: imò conjunctio adulterina vi*
bujus

huſus diſpenſationis, eſt matrimonium legitimum. Eadem forma inferre licet, quòd uſura alioquin jure naturali prohibita, ex titulo damni emergentis fiat intereſſe licitum: quòd homicidium injuſtum, vi ſententiæ Judicialis evadat executio Juſtitia: quòd furtum vi conſeſſionis Divinæ fiat licitum: quòd perjurium ex diſpenſatione Epifcopi evadat actio licita. Reverende Pater, alius quiſpiam, qui te non probe novit, ignorantiam Logicæ obſciat, me non invito. Verùm tam crassa ignorantia in te non eſt, ut non perſpicias, uſuram *ſtrictè acceptam* nullo ex titulo evadere poſſe *minus ſtrictè acceptam.* Nempe auctarium ultra ſortem nonnunquam exigitur præciſè ratione mutui; & tunc eſſet *uſura ſtrictè accepta*: nonnunquam ex alio titulo; & tunc eſt *uſura minus ſtrictè ſumpta*, quia non amplius ſumitur præciſè ex mutuo. Sic conjunctio viri cum foemina ligata, eſt conjunctio adulterina; ſuppoſita autem ligaminis per diſpenſationem diſſolutione, eſt matrimonium legitimum, hoc ipſo, quòd non ſit conjunctio cum ligata.

§. 215.

Ad XXII. (§. 165) Qualis ſit ſterilitas, qualis foecunditas pecuniæ, alibi notatum eſt. (Diſſ. I. §. 163. ſeqq.) Quæ verò audacia, propoſitio hæc, quòd *pecunia, accedente hominis industria, fructificare poſſit*, hæreſeos labe aſpergitur à P. Concina, qui ipſe (a) explicat rationem, qua *pecunia mutuatitia evadit foecunda: detegit fontes, qui irrigare pecuniam valent, eamque foecundam reddere: eamque dicit doctrinam certiffimam penes omnes Theologos.* Quæro ergo: vel triticum eſt ſterile, vel foecundum? ſi dicas, eſſe ſterile; ridebunt te omnes agricolæ. Si dicas, eſſe foecundum; ergo etiam in mutuo triticum pariet fructum, quod utpote uſurarium non concedes. Vide igitur, ineptiffimè fieri argutationes captioſas ex propoſitionibus generalibus, quæ in uno ſenſu poſſunt eſſe veræ, in altero falſæ. Quæris: ſi pecunia foecun-

Ad XXII.
Et inculsa-
tio foecun-
ditatis pe-
cunia.

cunda sit, non secus ac ager, aut domus; cur vetita est ejus locatio, secus ac agri aut domus? Quæro ego: si ager est foecundus, cur non reddit fructus ex sola locatione? cur non domus ex insperso semine tritici? scilicet sicut *lignum pomiferum facit fructum juxta genus suum, cujus semen in semetipso sit*: ita res aliæ fructificant juxta conditionem naturæ suæ; ager mediante seminatione, domus mediante obligatione civili, pecunia mediante industria hominis. Argumentum igitur Patris Pichler istud est: Pecunia, accedente industria, magnam utilitatem profert mutuatario: hæc utilitas potest esse occasio, ut suadente id causa publica, velit Princeps mutuatorem participem fieri huius lucri, nequaquam repugnante mutuatario. Et tali ratione pecunia fructifera est mutuatario ex propria industria: & fructifera etiam fit mutuanti ex statuto Principis, in eo scilicet sensu, in quo utilitatem afferre pecunia dicitur ex alio legitimo titulo. Quæ hæresis, quæ erronea paradoxa, quæ portentosa chimæra in hac Doctrina lateant, non dispicio. Ex ovario certè Ingolstadiensi istæ non prodierunt: alibi eas natas esse oportet. (*Diff. I. §. 171.*) Nota mihi est de pecuniæ foecunditate quorundam opinio, cui censuram hæreseos inurere, meum non est. Remotissimus ab illorum opinione est Pater Pichler, qui, ut ex certis rationibus persuasum habeo, auctores illos, ex quibus has notitias, tanquam religiosi sui studii flosculos P. Daniel colligit, fors nec vidit unquam, certè legit nunquam. Si verba captare lubeat, declamari potest in P. Daniele, quòd vir iste S. Thomam Magistrum suum hæreseos, & violati Juris naturalis ac Divini reum faciat. Has enim censuras meretur juxta P. Daniele doctrina, quæ pecuniam, non secus ac domum, foecundam facit, ejusque *locationem*, permittit. Atqui Doctor Angelicus, (b) & cum ipso sani omnes, docent, vendi licitè posse usum pecuniæ concessæ *ad ostentationem, vel ad ponendum loco pignoris*. En locationem pecuniæ

nix

niæ similem prorsus locationi domus, pro pretio! en pecuniam fœcundam non secus ac domum! Imò supra hoc fundamentum, quòd pecunia habeat rationem rei vendibilis, consurgere totam doctrinam cambiorum, notat Cajetanus. (c) Scio, sub qua consideratione accipienda sit pecunia, ut sit materia locationis & venditionis. Ad eum solummodo finem hæc notanda duxi, ut pateat, quàm facile sit, paradoxas inferre conclusiones, & chimæras incautis lectoribus obtrudere; si generalibus phrasibus, absque ulla reflexione ad mentem Auctoris, abuti velimus.

(a) Comment. fol. 125. 126.

(b) 2. 2. q. 78. art. 1. ad 6.

(c) In Comment. ad loc. cit.

§. 216.

Ad XXIII. (§. 166.) Cur igitur Prælati Ecclesiastici non dispensat cum tali Principe ad habendas plures uxores, cum tamen ex causis longè levioribus dispenset in voto vel juramento, quorum violatio jure naturali est prohibita? Sæpius jam dictum est, aliquas materias, circa quas versatur lex naturalis, subjectas esse potestati humanæ, alias nequaquam. Inter has ultimas sunt corpora humana in ordine ad actus generationi servientes.

Ad XXIII.
Aliqua,
non omnes
materia
Juris naturalis,
sunt subje-
ctæ Prin-
cipi.

§. 217.

Ad XXIV. (§. 167.) Ad quas Regulas Critice tua sit exacta, Reverende Pater, quivis non obesæ naris homo facile deprehendet. Perge mi bone, non obstante sententia Pichleri, perge decantare in choro psalmorum textus contra usuram. Est quod omni contentione damnemus, etiam si permittamus sumere 5. pro 100. in iis Provinciis, in quibus talem consuetudinem statuta Principum confirmant. His enim angustis limitibus contineri se non patitur usuraria prævitas.

Ad XXIV.
Evitatio
litium po-
test ali-
quod, non
omne, au-
ctarium
licitum
reddere:

vitas. (D. ff. I. §. 197.) an verò tibi persuades, aut persuadere aliis conaris, quaecumque demum auctarium, & in omnibus circumstantiis, ex doctrina Pichleri probari posse à Principe? Restrigit ille doctrinam suam ad auctarium *moderatum*, & aliunde non repugnans *charitati erga proximum à Jure naturali ac Divino præceptæ*: & hoc quidem permittendum *ex causa publica in quibusdam circumstantiis*. An permisso tali auctario, locum nullum habeant comminationes adversus usurarios, quilibet facillè perspiciet, qui Ideis Concinnianis non delectatur. Sed, inquis, eadem ratio, scilicet *Evitatio litium*, quæ suadet permissionem 5. pro 100. suadet etiam permissionem cujusvis usuræ, ut eo certius evitentur lites circa majores subin summam orituræ. Bellissima sanè argumentatio. Non auditur à Judice, qui se infra dimidium in contractu læsum conqueritur, ne tribunalia obruantur litibus: (a) Non admittuntur nova Instrumenta post causam decisam, ne lis instauretur: (b) usucapio constituta est, ut aliquis litium finis esset: (c) Leges vetant à transactionibus discedi, ne lites resuscitentur. (d) Jam, juxta Regulas Criticæ Concinnianæ, ex hac ratione sequeretur, de nulla læsione debere Judicem cognoscere; nunquam ad litem movendam adduci posse instrumenta; omnem qualemcunque, & quantulicunque temporis possessionem sufficere ad acquirendum dominium; ab initio litis partes cogendas esse ad transigendum: tollenda omnia actionum nomina: delenda Prætorum Interdicta absque Albi corrupti crimine: abrogandas perpetuo leges, quæ agendi in judicio facultatem præbent: hac enim ratione nullis litibus perstreperet tribunalia: Legislatores injusti, improvidi, ignorantes fuerunt, tribuendo actiones, dando interdicta. Hæ sequelæ Logicam P. Concinnæ necessariò consequuntur, qui non advertit, laudabile esse studium Principum restringendilites; (e) ineptum esse conatum eas omnino tollendi. Unde leges Imperii, (f) ne prolongentur lites, statuunt, ut Judex absque

absque ulteriori probatione præsumat, post moram debitoris cessare lucrum respondens quantitati 5. pro centum. Pater Pichler autem ob eandem rationem evitandi lites, ulteriùs opinatur, posse simpliciter statui hanc quantitatem à Principe, non respiciendo ad lucrum cessans. Quæ hinc blasphemia per sanæ Logicæ regulas deducitur?

(a) PEREZ in tit. C. de rescind. vendit. n. 5. & alii passim.

(b) C. 20. de sent. & re judic.

(c) L. fin. ff. pro suo.

(d) L. 10. 16. C. de transact.

(e) C. 28. §. Sunt & alii. de Rescript.

(f) Recept. Spirens. ann. 1600. §. 139.

§. 218.

Aptemus ratiocinationem Concinianam alteri materiae *Nes inde infertur DEUM esse improvidum.* Juris Canonici. Ait Concilium Tridentinum (a) gravissimis malis, quæ ex clandestinis conjugii ortum habent, succurri non posse, nisi efficacius remedium adhibeatur: hoc autem remedium statuit nullitatem matrimonii in facie Ecclesiæ non contracti. Jam posset quis ex Logica Conciniiana in hunc modum arguere. Vel Christus præcognovit mala ex valore clandestini matrimonii secutura, an eadem ignoravit? Si postremum? ignorantem ergo DEUM constituit Tridentina Synodus. Si primum? aut improvidum fuisse DEUM in constituenda Ecclesia, & instituendo Sacramento matrimonii dicendum est, aut talia matrimonia clandestina jam antea fuisse nulla. Nonne arguta hæc est illatio? sufficienter providit DEUS Ecclesiæ, relinquendo in ea potestatem statuendi ejusmodi remedium pro temporum aut locorum exigentia. Qua facilitate argumentum P. Concinae contra plurimas leges Ecclesiasticas & Civiles applicari potest, eadem dissolvi illud potest in præsentī materia, circa usuras minus strictè sumptas.

(a) Sess. 24. c. 1. de Reform. matrim.

Q

§. 219.

§. 219.

*Ad XXV.
Si ob faci-
litatem
obtinendi
mutuum,
conceda-
tur aucta-
rium;*

Ad XXV. (§. 168.) Bilem Concinianam, commoveri facilem, magis agitat altera causa permittendi auctarium ultra sortem; nempe *facilitas obtinendi mutuum*. Censésne Reverende Pater, malè provisum à Deo Reipublicæ humanæ, quòd ob eandem rationem usuras per suas leges non admiserit? abunde providit DEUS, quòd usuras latè sumptas, id est, augmentum ex legitimo titulo exigendum non prohibuerit: dederit autem potestatem Principibus, leges statuendi circa bona subditorum, prout pro diversitate temporum aut locorum, æquitas suaserit.

§. 220.

*Nihil fit
contra le-
ges natu-
rales;*

Ut debilitatem argumenti oppositi palpemus, supponere liceat, contractum à Pupillo vel Minorenni initum, fidejussionem mulieris, ejusque consensum in alienationem prædii dotalis, renuntiationem hereditatis paternæ à filia factam, aliósque similes actus, spectato solo Jure naturæ esse validos: & tamen isti contractus regulariter per leges positivas sunt irritati, imò, si de rebus immobilibus pupillorum absque decreto Magistratus alienandis agitur, etiam prohibiti. Reverende Pater! merentúrne hæ leges commendari? vide, quid dicas, ne blasphemias, horrenda absurda & hæreses eructes. Laudas, ut puto, leges istas. Jam sic contra te tuis verbis insurgo. DEUS & natura, valorem tribuendo dictis contractibus, oppressit pupillos, mulieres &c. commune rerum publicarum bonum perturbavit, ignorantem se prodidit in publici boni provisione: imò injustitiam maximam irrogavit pupillis, uxoribus &c. imponendo iis obligationem, quam dein Legislatores humani pro bono publico sustulerunt. Absurdis hisce exclamationibus piget solutionem adjicere.

§. 221.

§. 221.

Quod autem de Canonibus, Decretis & Constitutionibus, nulla restrictione facta, contra usuras editis memoras, inane est. Optimo jure semper Ecclesia damnavit, & adhuc damnat usuras *strictè sumptas* absque ulla restrictione: semper tamen in omnibus Canonibus subintelligitur, quod modernus Pontifex expressè dicit, (*Diff. I. §. 7.*) dari legitimos titulos, ex quibus aliquid in mutuo potest exigi. Optimè igitur Principibus, augmentum ultra sortem in certis circumstantiis exigendum concedentibus, convenit cum Jure Naturali, Divino & Ecclesiastico, cum istis Juribus non omne augmentum prohibeatur; Principes autem non omne augmentum permittant, sed illud solummodo, quod æquitati, justitiæ, bono publico, & commodo debitorum convenire videtur: hoc autem concedere, à Jure naturali, Divino, aut Ecclesiastico nullibi est prohibitum.

§. 222.

Ad XXVI. (§. 169.) Ad concitandum affectum *detectionis*, quam in hoc argumento quærit, aptissimè differit P. Daniel. Inveniet fortè Lectores, qui ejus ratiocinium detestentur, & in illud regerant, quod ipse de aliorum ratiocinio asserit, scilicet *ineptius aut flagitiosius excogitari non posse*. Duo dicit P. Concina. Imprimis, si vigeret Christiana charitas, communibus necessitatibus, & proximi indigentibus abundè provisum fore existimat per eleemosynam aut gratuitum mutuum. Quid ais? nōne omnibus necessaria est habitatio? quis inferet, me teneri gratis concedere inhabitandas ædes meas etiam diviti? nōne necessarij sunt panes, aliique cibi? quis condemnabit pistorum, lanionum &c. quod pro pretio vendant panes, carnes? &c. Palpas credo, nos non semper teneri succurrere gratis proximo. Suppositum igitur istud, quod vigente charitate omnibus

*Ad XXVI.
Etiam vigente charitate, non omnibus est gratis provisum.*

Q 2.

pro-

proximi indigentis abunde & quidem gratis esset provisum, omnino falsum est; aliàs omnes alii contractus lucrativi essent eliminandi, quia demum ad hoc omnes inventi sunt, ut unus alterius indigentis succurrat. Quis conduceret domum, nisi ea indigeret? quis emeret panes, nisi indigeret? domus tamen locari, panes vendi possunt pro pretio, sine læsione charitatis. Per hoc igitur, quòd vigeat charitas, nondum est gratuito provisum proximi indigentis. Sed, inquis, succurri non debet per contractum jure naturali prohibitum. Largissimè id tibi concedo. Atqui usurae sunt prohibita. Etiam ego id affirmo. Ergo non licet permittere usuras. In hoc quoque assentior. Ergo non potest Statuto Principis permissi aliquod auctarium ultra sortem. Hoc demum nego & pernego. Falsum enim est, quòd tale auctarium sit usura jure naturali prohibita.

§ 223.

Nec violatur justitia concedendo auctarium:

Alterum, quod adstruit P. Concina, est, defectum charitatis non esse sufficientem rationem permittendi auctarium ultra sortem. Accommodemus ratiocinationem P. Danielis alteri argumento. Bona incerta ex delicto, quorum dominus ignoratur, ex communissima Theologorum sententia retineri non possunt, sed distribui debent in pauperes, aut alias causas pias, & hoc quidem non Jure tantum positivo humano, sed etiam Jure naturali præceptivo. Circa hæc bona conceditur à Summis Pontificibus, in quibusdam Provinciis Bulla Compositionis, vi cujus permittuntur possessores, data in usum belli sacri, aut alias pias causas modica quantitate, majorem summam retinere. Rationes, quæ licentiam, honestatèmq; hujus Compositionis ostendunt, nullas affero. Nescio enim, quænam ex illis sit ad gustum P. Danielis. (a) Existimo tamen, eum non improbatum id, quod à plurimis Pontificibus jam factum est. Neque hic loquor de Episcopis, (b) aut secularibus Principibus, (c) quibus nonnulli eandem componen-

ponendi auctoritatem tribuunt. De Bulla Compositionis, quam concedit Pontifex, ex Logica Conciniana quæri potest; si Justitia, quæ bona ex delicto incerta ad causas pias vult distribui, vigeret, nonne omnia hæc bona ad bonum publicum applicarentur? Nulla tunc compositionis necessitas. At quia avaritia invaluit, quæ restitutionem bonorum alienorum impedit, ideò violanda est lex justitiæ, quæ retentionem illorum prohibet? Nunquid quia tu malus es, retinendo tenaciter aliena, ideò pervertenda sunt naturæ jura, concedendo retentionem majoris summæ, jure naturali prohibitam? &c. Quidquid pro Pontificia Bulla responderi solet, videtur æqualiter accommodari posse pro tuenda Pichleri sententia contra dicta P. Concinæ.

- (a) Vid. DOM. SOTUS de *F. & F.* l. 4. q. 7. art. 1. ad 3.
MOLINA de *F. & F.* tr. 2. disp. 748.
Card. de LUGO de *F. & F.* disp. 6. Sect. 12. n. 150.
HENRIC. à S. IGNATIO *Ethic. amor.* tom. 2. lib. 9. c. 152. n. 1472.
(b) DIANA part. 4. tr. 4. resol. 112.
(c) FLORENTIUS de COCQ. de *F. & F.* tr. 1. c. 7. Sect. 5. qui Principibus id concedit ob potestatem transferendi bonorum dominia &c.

§. 224.

Ad XXVII. (§. 170.) Declamare incipit P. Daniel contra divites mutuum sumentes. Sed boni Oratoris partes non implet, quia non loquitur aptè ad persuadendum. Cui enim persuadebit, divites debere supellectilem, fundos, domum vendere pro comparandis pecuniis ad celebranda conjugia? Divites nunquam premi præsentis pecuniæ inopia? Eos, qui ad legationem obeundam fortè se aliquando destinandos credunt, eoque in casu magna sibi auri copia opus fore prævident, jam multis ante hunc eventum annis ad aurea sæcula redire, contentosque cibis nullo cogente creatis, pauperem vitam agere debere, ut pecunias opportuno tempore comparent? De variis classibus mu-

*Ad XXVII.
Sive mu-
tuatarius
sit dives:*

tuatariorum alibi dictum. (Diff. I. §. 121. seqq.) Non negamus, æquè vitiosè nonnunquam mutuuum sumi, ac foenus exigi: *Sicut fœnerator, sic is, qui mutuuum accipit.* (a) Verùm ad casus particulares hoc loco non opus est descendere. Conclusionem generalem ponit P. Pichler, posse Principem concedere auctarium ultra sortem ex causa publica & in certis circumstantiis: hæc plerumque censentur esse, quando mutuatarius magnum emolumentum trahit ex mutuo: pro his casibus existimat, posse Principem velle, ut mutuatarius, pro mutuo faciliùs impetrando, concedat mutuantanti modicam lucri sui partem. An autem talis mutuatarius potuisset prævia sua parsimonia sibi parare pecunias, nihil facit ad rem. Quando majus imponitur pretium frumento, possum utique pro hoc majori pretio etiam illi frumentum vendere, qui potuisset sibi maturiùs providere. Quòd autem propterea leges DEI non sint violandæ, omnino certum est: negatur autem, eas hac ratione violari. Omnes abusus rerum temporalium nec ipse P. Concina suis ferventissimis Concionibus impedire potest: nec decet, ut propter aliquorum abusum, impediatur commodum aliorum, tali Statuto luculenter promovendum, cùm aliàs multis deesset copia, tam privatam suam, quàm etiam publicam utilitatem promovendi, nisi magnæ summæ dentur mutux, ad quas tamen dandas sæpe nec Charitas, nec Justitia obligat.

(a) ISAL. XXIV. 2.

§. 225.

*Ad
XXVIII.
Sive mer-
gator.*

Ad XXVIII. (§. 171.) Sicut luxuriam divitum, sic fraudes aut avaritia quorundam mercatorum non sunt ad rem istam. Reverende Pater, licetne gratis dare mutuuum ejusmodi divitibus aut mercatoribus? Si id licere neges; bene est: jam non agis contra P. Pichler, qui libentissimè concedet, non posse dari ad interesse, ubi ex vitio mutuatarii ne quidem licet gratis dare. Si verò non obstantibus ejusmodi abusus,

sibus, fraudibus &c. liceat dare gratis, ergo ista non obstant, quo minus dari possit ad interesse &c. ergo istud argumentum, vel probat nihil, vel probat nimium; quòd scilicet vel non liceat, vel saltem non expediat mutuum dare gratis. Per ea, quæ fusè disputat P. Daniel contra majores Mercatores, fortè etiam Salomoni (vel saltem stolido ejus filio Roboamo) persuasisset, ne naves mitteret in Ophir, sed esset contentus fructibus & mercibus patriis Palæstinæ. Inficetum declamatorum genus!

§. 226.

Ad XXIX. (§. 172.) Quæ supra diximus de Pupillis, uxoribus &c. (§. 220.) eadem huc applicari possunt. Prefiùs loquamur ad hominem. Ponamus, bono publico conducibile videri, ut ædificetur in civitate domus Religiosa, Ecclesia, Xenodochium &c. inquiritur locus aptus: nullibi reperitur: singuli ædium domini negant fundum cedere. Rem suam invito domino vi eripi Jus naturale prohibet: gravissimè peccavit Rex Achab, eripiendo vineam invito Naboth, etiam oblato pretio. Ne concupiscas rem alienam, nec domum &c. Etsi ad causas pias accommodandus sit locus, parum interest; Justitia enim violari non debet etiam pro ædificanda Ecclesia, aut Xenodochio. Soli Turcarum Imperatores vi eripiunt bona invitis subditis. Causam deferamus ad Tribunal P. Danielis Concinæ. Iste enim alti Principum domini naturam & limites optimè callet. Quid Juris, Reverende Pater? benignam obtinemus sententiam. Princeps vi alti domini compellere potest subditum ad demoliendas ædes, ut procuraretur ornatus viarum: (§. 183.) consequenter multo magis ad idem potest compellere, ut procuraretur utilitas animarum, ædificata Ecclesia &c. Quid? callentiórne est P. Daniel eorum, quæ utilitati animorum conducunt, quàm DEUS ipse? curam pauperum Religiosorum, & Ecclesiarum abjecit ergo DEUS, dum

Ad XXIX.
Potest hoc
medio pro-
curari bo-
num Eccle-
siarum:

dum toties jus alienum lædi prohibet? si nolint cives ædes suas cedere, quid tum? nunquid quia illi mali sunt, pervertenda sunt naturæ jura, demoliendo alienas ædes invito domino? Dominium Altissimum subjicit P. Daniel dominio alto: legem naturalem & Divinam subjicit arbitrio Principum &c. Nónne bellæ sunt istæ argutiæ! sunt hæc ipsa P. Danielis argumenta. Dicamus planè, quod res est. Potest Princeps ex causa publica disponere de rebus subditorum: & sic demoliendo ædes, non fit violentia injusta; nec imponendo augmentum ultra sortem, committitur usura &c.

§. 227.

Ad XXX.
Et tranquillitas
conscientia:

Ad XXX. (§. 173.) Dum tranquillitatem animi quærit P. Pichler, turbatur mens P. Danielis adeò, ut *somniare & delirare* sibi videatur. Reverende Pater, quando evigilaveris vel ad mentem redieris, percurrere, quæso, omnes formulas, quibus uti solet Sacra Pœnitentiaria Romana in dispensationibus, non tantùm circa leges universales Ecclesiæ, sed etiam circa ea, quæ lege naturali præcipiuntur, uti est Votorum observatio. Ubique reperies verba: *Pro sua conscientia quiete*. Cave, ne recidas in priorem paroxysmum. Quid enim? ratiocinaberis ex regulis Criticæ tuæ: DEUS præcepit observationem votorum: Sacra Pœnitentiaria ab hac obligatione liberat, & quidem *pro conscientia quiete*. Cariórne Majori Pœnitentiario conscientiarum quies, quàm DEO ipsi? vah charitatem inauditam! &c. Facile quis vigilans & non delirans perspicit, quàm ineptæ sint hæc argutiæ, & exclamationes. Non opus est, ut lex Divina singula statuatur, quæ in certis circumstantiis possunt esse utilia pro tranquillitate conscientiarum. Dedit hanc potestatem Principibus tam sacris, quàm profanis: laudandique sunt Principes, si in ferendis legibus suis tranquillitatem animarum respiciant. Videtur autem huic consultum per Statuta, de quibus nunc loquimur. Varii enim sunt tituli, ex qui-

quibus aliquid in mutuo potest ultra sortem exigere; varii sunt contractus, ex quibus ope pecuniæ potest lucrum fieri. Contingere potest, ut sicut in foro externo lites, ita in foro interno dubia & anxietates oriantur, quid possit unus exigere, quid teneatur alter dare. Sicut igitur ad evitandas lites fori externi, (§. 217.) ita etiam ad evitandos scrupulos fori interni, servire possunt ejusmodi leges. Quædam medelam ferunt pro utroque foro simul, uti leges, certum præfigentes annorum numerum ad præscriptionem requisitum. (§. 200.)

§. 228.

Ad XXXI. (§. 174.) Præsumptio, quòd ordinariè datur justus titulus exigendi moderatum auctarium ultra sortem, non impedit, quo minùs frequentissimæ grassentur usuræ. (§. 217. & Diff. I. §. 197.) Possunt igitur ferri leges de permittendo auctario modico in casum boni publici & certarum circumstantiarum: & simul de usuris gravissimè puniendis. Causæ à P. Pichler adductæ solum probant, posse tale statutum fieri, ubi illæ inveniuntur. Imò si hæ rationes, quæ Patri Pichler videbantur congruæ, non judicentur sufficientes; nondum propterea rueret sententia, quòd possit Princeps tale statutum facere ex causa publica, & in certis circumstantiis: hæ autem accuratiùs discutuntur in Principum Conciliis, quàm in Scriptorum Museis.

Ad XXXI.
Usurata-
men cri-
men non
omnino
tolletur.

§. 229.

Ad XXXII. (§. 175.) Facile conceditur, neque Pontificem posse dispensare ad exigendas usuras strictè sumptas, quia hæ utpote *lucrum ex mutuo* de natura sua gratuito, in conceptu suo involvunt injustitiam. Si autem Summus Pontifex extra suum Territorium temporale permetteret auctarium ultra sortem absque prævio Statuto Principis, censeretur approbare *lucrum ex mutuo*, cum alius titulus non interveniret; nam Summus Pontifex non solet de bonis

Ad XXXII.
Papa non
imponit
auctariù
extra
suam Di-
tionem

R

tem-

temporalibus subditorum in aliis Territoriis disponere. Princeps autem sanciendo jus circa bona subditorum suorum, disponit ex potestate sibi à DEO concessa.

§. 230.

*Ad
XXXIII.
Potest ta-
men id li-
citum de-
clarare:*

Ad XXXIII. (§. 176.) Quòd possit Papa saltem declarare, usuram approbatam à Principe licitam esse, valde æquivocum est. Si usuras strictè sumptas, quas lex naturalis damnat, intelligas; negamus suppositum, quòd Princeps licitas faciat. Si autem intelligamus qualecunque augmentum ex legitimo titulo perceptum, tunc utique potest Pontifex ex mente P. Pichler declarare, aliis legitimis titulis annumerari etiam Statutum Principis. Censent aliqui, eum hoc sufficienter declarare ipso facto, approbando Montes Pietatis Mixtos. (a) Alii auctoritatem his Statutis conciliare student ex Edicto Moderni Summi Pontificis, quo in debitis subditorum suorum occasione nuperi belli contractis, annuas præstationes reducit & moderatur ad quatuor pro centum. (b) Dein non opus est, ut omnia Statuta Principum confirmentur à Summo Pontifice.

(a) De his loquuntur PASQUALIGUS, POTESTAS, VIVA, supra allegati §. 142. X. plura referentur Sect. seq.

(b) BENEDICTUS XIV. 7. Septembr. 1745. Edicto, quod inferum est Bullario Benedicti XIV. tom. 1. Num. 139. cavit, *Che tutti, e singoli Censi creati, ed' imposti, oppur' anche Cambi, ed' altri debiti fruttiferi, passivamente contratti dal giorno, e tempo, ch' entrarono le Truppe estere dentro i confini del nostro Stato Ecclesiastico. . . . Sieno e s'intendano dal giorno d' oggi in poi creati, imposti, e contratti alla sola ragione di Scudi quattro per cento, e non piu, come Noi in virtù della presente Cedola di Nostro Moto proprio da ora in poi li riduciamo, e moderiamo &c.*

Monet P. CONCINA Comment. fol. 180. Edictum hoc latum esse à Summo Pontifice, uti Principe, pro optimo sui Status politico regimine; minimè ut à Supremo Ecclesia Pastore pro aliquo sive fidei, sive morum puncto declarando. Importunè P. Concina interserit istud

istud encomium. Facile enim aliquis suspicabitur, voluisse eum dicere, contractus usurarios nequaquam esse approbatos à Benedicto XIV. ut Summo Pontifice, licet sint approbati ab eodem uti Principe, pro Status sui politico regimine. Absit ista cogitare; nam Edicta Sapientissimi Pontificis pro politico regimine Status sui lata, optimè respondent ejusdem Edictis pro regimine Ecclesiæ sancitis. Dein etiam nostri Principes suis Edictis non intendunt fidei seu morum quæstiones declarare, sed politicum Status sui Regimen promovere.

§. 231.

Ait P. Daniel, talia Statuta positivè esse reprobata in Oecumenico Concilio Viennensi, (a) & quidem Statuta approbantia usuras moderatas; nam immoderatas nemo, nisi *stultus*, unquam probavit. Videtur dicere P. Daniel, Concilium reprobasse Statuta Prudentum, Sapientum & Proborum: ab istis enim possunt fortè approbari usuræ moderatæ saltem latius dictæ: reliqui, qui immoderatas approbant, *stultorum* numero ex mente P. Concinae sunt accensendi, cum quibus non agit Sacra Synodus Viennensis. Contra *stultos* verò decreta sua condidit Concilium Lugdunense, (b) & alii Pontifices, qui non solum moderatas, sed etiam & præcipuè immoderatas usuras persequuntur: Deus ipse in Veteri Testamento præprimis contra *stultos* egit, cum damnet usuras mordentes, & opprimentes. Miror, quòd Concilium Viennense contra eos, scilicet patronos usuræ immoderatæ, agere dignatum non sit, quos persecutæ fuerunt Sacræ Scripturæ, & priora Concilia; cum tamen Concilii Viennensis tempore, usuraria pravitas ingentem bonorum & animarum stragem in Italia ediderit. Quidquid de hoc sit, Statuta, quæ Concilium improbat, permittebant usuras strictè sumptas, cum ea *usurariam* approbarent *pravitatem*: hæc autem Statuta, utpote contra Jus naturale & Divinum pugnantia, jure optimo damnantur. Nequaquam autem damnantur Statuta, quæ P. Pich-

*Saltem
non repro-
bat.*

ler fieri posse existimat. Hic enim intelligendus est de *Statutis Principum*, qui supremum in Republica locum obtinent: Concilium autem Viennense damnat *Communicatum Potestates*, (c) *Capitaneos*, *Rectores*, *Consules*, *Judices*, *Consiliarios*, aut alios quosvis *Officiales*, qui Statuta hujusmodi de cætero facere, scribere, vel dictare... præsumpserint. Nulla hic mentio de *Statutis Principum*, sed solum de subordinatis officialibus, & subjectis *Communitatibus*. Consequenter sermo est de *Statutis eorum*, qui tanta potestate non gaudent, ut de bonis subditorum propria auctoritate possint disponere. Unde additur, talia fieri contra *Jura Divina* pariter & *humana*, nempe contra *leges communes Principum*, qui eo tempore fortè non credebant, utile aut necessarium esse, permittere moderatum auctarium ultra sortem. Magis hoc ex eo confirmatur, quòd illi, contra quos Concilium detonat, jubeantur hujusmodi Statuta de *Libris Communitatum* (*si super hoc potestatem habuerint*) delere. An hæc intelligi possunt de *Principibus*, summam in Republica potestatem habentibus? Malè igitur P. Daniel dicit, *Statuta Principum* in Concilio Viennensi condemnari, cum tamen de *Principum* *Statutis* nulla mentio fiat. Libenter fateor, Statuta omnia, à quocunque sint condita, esse nulla, & impia, quibus approbantur usuræ strictè sumptæ. At verò Statuta eorum *Principum*, qui facultatem disponendi de bonis subditorum obtinent, concedendo auctarium ultra sortem, id efficiunt, ut auctarium istud non præcisè *ex mutuo*, sed ex alio legitimo titulo exigatur.

(a) *Clem. un. de usur.*(b) *C. 1. & 2. de usur. in 6.*(c) *Prætor Civitatis in Italia vocatur Podestà.*

§. 232.

Ad XXXIV. (§. 177.) Tandem P. Daniel attingit rei *Principes* difficultatem. Agnoscit juxta *Doctrinam Adversariorum* suo-

suorum, Principes materiam præceptorum sibi subjectam *non appro-*
immutare ratione alti dominii, eaque mutata legem DEI *bant usu-*
cessare. Sed nodum hunc, quem solvere non potest, levi *ras strictè*
brachio scindit, dicens, ineptissimas has esse argutationes, *sumptas:*
cùm tamen, ut hætenus ostensum est, eodem argumento
tum ipse P. Concina, tum alii Theologi omnes uti debeant
in plurimis aliis casibus, legibus, dispensationibus, irritatio-
nibus, exceptionibus ritè explicandis. Non terrent, Reve-
rende Pater, insulsiſsimæ tuæ exclamationes. Prudentissi-
mè, sanctissimèque Concilia, Patres, Pontifices damnarunt
usuras: easdem damnant & puniunt nostri Principes. Non
autem quodlibet lucrum, ex quocunque titulo perceptum,
usuræ damnatæ nomen meretur. Experiamur vim argu-
menti in materia, quæ cum usuris maximam habet affini-
tatem. Si quis in resignatione aut permutatione Beneficii
Ecclesiastici, obligationem solvendi certas pecunias propria
autoritate alteri imponeret, simoniam committeret Jure
naturali & Divino prohibitam. Si verò Summus Pontifex
eamdem pecuniæ summam, nomine pensionis solvendam
imponat, nemo ejusmodi Clericum simoniæ condemna-
bit. Jam liceat ratiocinium P. Concinae adhibere. An igitur
Papa licitam potest facere simoniam? absque licentia
Papæ esset simonia jure naturali & Divino prohibita: facit
igitur licentia Papæ licitum, quod jure naturali & Divino
est prohibitum. Ignoravit ergo Ecclesia in Conciliis gene-
ralibus, ignorarunt Patres, ignorarunt Pontifices omnium
sæculorum hanc potestatem Prælatorum Ecclesiæ, qua si-
monia honestatur? ineptæ ergo sunt omnes SS. Patrum
adversus simoniam quamcunque declamationes &c. Per
summam injustitiam Alexander VII. & Innocentius XI. da-
mnarunt tres adversus simoniam propositiones &c. Æquè
insulsæ, ac istæ, sunt exclamationes P. Danielis. Sicuti an-
nua pensio à Prælato Ecclesiastico constituta non habet ra-
tionem simoniæ, cùm non sit pretium pro re spiritali: sic

etiam moderatum auctarium à Principe concessum non habet rationem usuræ strictè sumptæ, cum non sit lucrum præcisè ex mutuo. Quæ sub Guilielmo Bavariæ Duce circa usuras acta memorat P. Daniel, ultimis his annis à quibusdam Italis magno strepitu contra Germaniæ consuetudinem opponuntur; ab Authore Tractatus *Dell' Impiego del Danaro*, & aliis in dubium trahuntur: genuina autem factorum narratio sequenti Capite hujus *Dissertationis* tradetur.

§. 233.

Ad XXXV.
Nec eorum
potestas
præfertur
authori-
tati Ec-
clesiæ.

Ad XXXV. (§. 178.) Alibi insinuatam fuit (*Diff. I.* §. 116. 117.) qua ratione P. Pichler dixerit, & à quibus didicerit, Ecclesiam prohibere non posse, nec velle talia Statuta. Si enim nullum foveatur peccatum, nihil contra fidem, contra bonos mores, contra doctrinam Evangelicam introducatur, non solent Pontifices se Statutis summorum Principum opponere; *Summorum*, inquam, quibus accensentur Principes nostræ Germaniæ, quorum quilibet in suo territorio plenissimam habet potestatem condendi leges, etiam legibus communibus contrarias. Inferiorum Civitatum, Officialium, Consulium &c. Statutis meritò se opponit Ecclesia: & hac ratione promovet subjectionem erga summos Principes, præsertim cum ejusmodi Statuta inferiorum, utpote Jurisdictione destituta, non possint dare legitimum titulum accipiendi aliquid ultra sortem. Totus igitur conatus P. Danielis eo deberet tendere, ut ostendat, tale Statutum esse contra legem naturalem & Divinam, quod tamen non feliciore eventu præstat, ac si quispiam ostendere conaretur, concessionem pensionis Resignanti præstandæ, esse contra legem naturalem ac Divinam.

§. 234.

Ad
XXXVI.
Quam.

Ad XXXVI. (§. 179.) Concilium Viennense est intelligendum de omni usura strictè sumpta, seu lucro, quod præ-

præcisè ratione mutui exigitur. Non tamen videtur condemnasse Statuta Principum, quæ moderatum augmentum ultra fortem concesserunt, cum istud augmentum publica autoritate concessum non habeat rationem pravitatis usurariæ. Damnavit igitur solummodo Statuta inferiorum, quæ sive moderatum, sive immoderatum auctarium approbent, iniqua sunt; quia tales inferiores non habent summam in Republica potestatem, consequenter nihil possunt de bonis subditorum statuere contra leges Summorum Principum. (§. 231.)

ritò damnat omnè usuram strictè sumptam.

§. 235.

Sapius hoc convitium conjicitur in P. Pichler, quòd foedus inierit cum hæreticis, quòd doceat cum Hæreticis &c. Provoco Lectores omnes, qui Libros Patris Pichler, & Patris Concinae ad manus habent, ut sincerè judicent, quis ex illis duobus arctius cum A catholicis foedus ineat. Neuter, credo, hujus perfidiæ reus est. Id tamen verum est, A catholicorum libros studiosissimè legisse P. Danièlem, in eum, quod videtur, finem, ut impugnet Scriptores Catholicos. Modò extollit eorum elegantiam, modò laudat consequentiam doctrinæ: eorumque damnatas doctrinas non ob aliud recenset, quàm ut sophisticis illationibus falsissimè concludat, Ingolstadienses sentire cum ipsis. Quos Pacis Articulos inierit P. Pichler cum A catholicis, legere licet in solidissimis ejus Opusculis Polemicis. Academia autem Ingolstadiensis, quæ se hucusque fortissimum contra errores propugnaculum semper probavit, hæreseos calumniam, sibi ab insolente calamo impactam, non alia ratione fortiùs, quàm contemptu repellit.

Nihil commune habent Ingolstadienses cum Hæreticis.

§. 236.

Ad XXXVII. (§. 180.) Miserrima argumentatio P. Danielis ex verbis S. Augustini sic concludit. S. Augustinus

Ad XXXVII. P. Daniel

*malè uti-
tur verbis
S. Augu-
stini.*

stinus malè possideri dicit usuras, quas leges prohibent: ergo injustè possidentur usuræ, quas leges permittunt. Elegans specimen Logicæ Sophisticæ! plura alibi sunt prodita. (§. 203. seqq.) S. Augustinus loquitur *de usuris, quas ipse etiam leges, & Judices REDDI* (id est à foeneratore restitui) jubent; scilicet de usuris, quas leges prohibent: Leges enim & Judices *reddi*, id est, restitui non jubent usuras, quas permittunt. P. Daniel autem perfunctorio oculo verba Augustini (a) intuitus, credit, seu credere se fingit, sermonem esse de usuris, quas Leges & Judices à mutuuario *solvi acpendi* jubent. Operæ pretium est, ut occasionem, qua hæc scripsit S. Augustinus, breviter expendamus. Vetus mos erat in Ecclesia, ut Episcopi & Clerici intercederent pro reis incarceratis apud Judices profanos: (b) Idem fecit Augustinus apud Macedonium Africa Vicarium, (c) qui intercessioni quidem cessit, satis tamen acutè rescripsit: *Officium Sacerdotii vestri esse dicitis, intervenire pro reis, & nisi obtineatis, offendi, quasi quod erat officii vestri, minimè reportetis. Hic ego vehementer ambigo, utrum istud ex Religione descendat. . .* Dein infra: *Pro his quoque interveniendum putat Sacerdotium vestrum, de quibus adeò futuri nulla spes est, ut etiam in presenti eadem criminis ratio perseveret. Nam qui tam pervicaciter tenet, propter quæ crimen admisit, ostendit se, ubi licentia fuerit, similia peccaturum. . .* (d) His ultimis verbis Macedonius designat eos, qui injustè acquisita non restituunt. Ad utrumque Epistolæ Articulum doctissimè respondet S. Augustinus, primum quidem de Reis mortis, quibus vitæ veniam postulabant Episcopi: dein de Reis restitutionis faciendæ, quorum liberationem à carcere iidem Episcopi nonnunquam flagitabant. Fatetur S. Doctor, *eum, qui pro homine ad hoc intervenit, ne malè ablata restituat, & qui ad se confugientem, quantum honestè potest, ad restituendum non compellit, socium esse fraudis & criminis.* Ait tamen, ejusmodi homines sæpe *vel negando se abstulisse, vel affirmando se unde restituant, non habere,*

habere, Episcopos inducere ad se protegendos: saepe etiam falli Judices, putando, vel Episcopos non agere ut reddant, vel debitores habere unde reddant. Insinuat dein Augustinus, frequentissimam esse occasionem exercendae Justitiae in urgenda restitutione etiam optantibus Episcopis, modò Judices officio suo velint fungi: adducit Judices & testes vendentes iudicium aut testimonium; advocatos malam causam pro pretio defendentes; addit usuras, *quas etiam ipse leges & iudices reddi jubent: concludit demum: haec atque ejusmodi male utique possidentur, & vellem restituerentur; sed non est quo iudice repetantur.* Loquitur, ut patet, S. Doctor de legibus usuras prohibentibus, & acceptarum restitutionem imperantibus: quales eo tempore erant Leges Constantini M. & Valentiniani, quibus vetantur usurae centesimam majores, & qui plus exegisset, *quadrupli poena & obligatione constrictus, sine cessatione, sive requie protinus ablata redhibere jubetur.* (e) Fateor, omnem, etiam moderatam, usuram strictè dictam ab Augustino alibi damnari: (*Diff. 1. §. 93.*) mirari tamen lubet insignem animi praesidentiam, qua P. Daniel, sententiam S. Augustini malè intellectam, audacissimè nominat Imperatorem, ejusque designat legem, in quam invehi S. Doctor fingitur, qui nec de Arcadio, nec de ejus lege, nec universim de legibus usuram moderatam permittentibus, vel minimum verbulum eo loco inserit; sed potius mentionem facit legum usuras immoderatas prohibentium. Laudat S. Doctor Leges, optatque ut Judices eas exequantur: invektivam tamen contra leges in iis verbis deprehendit P. Daniel, qui fidem suam suspectam reddit, simulque injuriam infert S. Augustino, gravissimas ejus sententias perversè allegando. Venenatam oportet esse manum, quae pulcherrimos flores non carpit, quin inficiat.

(a) Fortè non ex iplo fonte, sed ex Decreto Gratiani C. II, XLV. q. 4.

S

(b)

(b) Eruditè de hac re scribit THOMASSINUS *de nov. & vet. Eccl. discipl. P. 2. L. 3. c. 95. seqq.*

(c) Hoc officium gessisse Macedonium, affirmat POSSIDIUS *in vita S. Augustini c. 20.*

(d) *Epist. 152. aliàs 53.*

(e) *Cod. Theodos. lib. 2. tit. 33. leg. 1. & 2.*

§. 237.

Ad
XXXVIII.
Et pejùs
abutitur
verbis
Tertullia-
ni.

Ad XXXVIII. (§. 181.) Nihil quod *de gaudiis & fructibus hujus sæculi amitteret*, habuit Pater Pichler. Scripsit pro candore suo apertè, quod sentiebat in animo: cùmque communissimam auctoritatem obstare sibi videret, modestissimè opinionem suam, quam Doctissimi Salisburgenses jam antea docuerant, ex adductis rationibus tanquam sibi *probabilem* proponit, relinquens cuivis meliùs sentiendi libertatem. Si autem P. Concina verbis Tertulliani abutitur contra P. Pichler; liceat & nobis meliore jure huic præsentì defensionì cum Tertulliano nomen inscribere *Scorpiacum adversus . . .* Speramus cum eodem, venena adversis scriptis passim affusa, *nulli infirmorum facile nocitura, si quis hanc nostram, ex sanæ rationis principiis dilutam, præbiberit, vel etiam superbiberit potionem.* (a)

(a) TERTULLIANUS *Scorpiac. adversus Gnosticos in fin.*

§. 238.

Art. 5.
JUDICIUM
DERECEN-
SITA OPI-
NIONE.

Hucusque Discipulus Patris Pichler, famam & doctrinam sui Magistri propugnavit. Quibus visis, mox incusavi prolixitatem, huic scriptionum generi nequaquam accommodam. Ille laudem potiùs à brevitate se meritum ratus, digitum intendit in Commentarium Concinianum fol. 191. ubi hæc verba lego: *nunquam esset disputandi finis, si vellem garruli vitiligatoris ineptias quaslibet novis animadversionibus castigare.* Quærenti mihi, an lenitatis semper memor fuerit, respondit, si P. Daniel se tangi sentiat, rosarum

rum basia videri debere præ spinarum aculeis, quibus ille confixerat Pichlerum. Perpensis igitur Argumentis P. Concinæ, & Responsionibus Discipuli Pichleriani, quorum utrumque pro meritis æstimo, sincerè & absque partium studio, sensum & mentem meam de iis aperiam, *duplici Asserto.*

§. 239.

Assertum I. Argumenta Conciniana fere omnia inniuntur falso supposito, quòd juxta P. Pichler Principes possint concedere & approbare id, quod Jure naturali & Divino est prohibitum. Cùm hæc suppositio sit falsissima, necessariò etiam corruunt argumenta illi innixa. Nam obligatio ad 5. aureos non est contra Jus naturale, sed solum obligatio ortum trahens merè ex mutuo. Principes autem imponunt obligationem ad 5. aureos; qui proin præstandi sunt non præcisè ex mutuo, sed ex statuto Principis. Ludit igitur P. Concina continuò in voce *usura*, acsi idem prorsus esset exigere 5. aureos, & committere usuram. Attendendum nempe est, ex quo titulo hi 5. aurei exigantur: si præcisè ratione mutui; tunc utique usura strictè dicta est: si verò ex alio titulo, tunc vel omnino usura dici non potest, vel solummodo cum addito usura minùs strictè dicta. Censeo igitur Discipulum Patris Pichler plenè satisfecisse argumentis Concinianis, quæ ex Ideis sinistris profluxisse videntur. An verò animum his Ideis turbatum, pacaverit Discipulus Pichlerianus, planè ignoro. Ego certè non audeo cum Jonatha pro P. Pichler loqui ad P. Daniele, ne idem, quod Jonathæ, etiam mihi contingat, quem pro Davide loquentem ut percuteret, arripuit Saul iratus lanceam, Davidis cædi destinatam. Talem ictum ut à me avertam, fœdus inibo cum P. Daniele, & impugnabo doctrinam P. Pichler, armis tamen modestioribus. Unde pono

Argumenta Conciniana nihil probant.

§. 240.

*Assertur
tamen,
non dari
statutum*

Assertum II. Statutum Principis in nostra Germania hoc tempore non videtur admittendum, tanquam titulus legitimus exigendi aliquod emolumentum ultra sortem in mutuo. Ut rationem hujus Asserti dilucidè tradam, duo videntur ostendenda. 1mo nulla lege universalis in Imperio Germanico approbari, vel determinari auctarium ultra sortem in mutuo exigendum, nisi intercedat alius legitimus titulus damni emergentis, lucri cessantis &c. 2do Convenienter Principes Imperii abstinuissent à ferenda tali lege.

§. 241.

*Permit-
tens au-
ctarium
in mutuo.*

Putat P. Pichler, de facto existere in Imperio Germanico statutum permittens usuras quincunces. Idem cum illo sentiunt non tantum Doctores & Jcti privati, sed integra Dicasteria Germaniæ. Mihi hucusque sors bona non obtigit reperiendi ejusmodi statutum. Labet rem altius scrutari.

§. 242.

*Contra-
ctus Cen-
sualis usi-
tatus in
Germania,*

Ex chartis vetustis, quas temporum injuriæ nobis reliquas fecerunt, patet, usitatissimum apud Germanos veteres fuisse contractum *Censualem*, & quidem simplicissimè conceptum absque scrupulosa distinctione formularum, aut verborum. Invenimus enim eandem rem *donatam* & *venditam*, *datam* & *locatam* &c. Rem ipsam respexerunt Germani, non subtiles verborum formulas, vel contractuum distinctiones. Unus volebat acquirere pecunias, sibi que proficuum credebat, si annuam quandam pensionem alteri concederet vel pecuniæ, vel fructuum: quoniam autem contractu id fieret, minimè attendebant. Observatur passim, apud Majores nostros *Emptionem* habitam fuisse pro generalissimo contractu; & omnia fere negotia sub voce *emere*, fuisse expressa.

§. 243.

§. 243.

Sæculo XV. Episcopi quidam, negotiorum, quæ apud alias nationes gerebantur, notitia præditi, verebantur, ne sub his contractibus usura lateret, quæ illo tempore plurimas Italiæ urbes miserè deprædabatur. (a) Rem igitur omnem deferunt ad Martinum V. & Callixtum III. summos Pontifices, qui pro Germaniæ consuetudine stabant. (b)

*Approbat-
tus à Pon-
tificibus:*

(a) Hoc apparebit ex dicendis *scēt. seq.*

(b) *Extrav. 1. & 2. inter comm. de Empt. & Vendit.*

§. 244.

Sub Maximiliano I. Imperatore, quando ad initium sæculi XVI. erigebatur Tribunal Camerae Imperialis, major, quàm antea, notitia & auctoritas Juris Romani tam Cæsarei, quàm Pontificii in Germania vigere cæpit. Cùm igitur illo tempore contractus in Germania usitati, ad Leges Romanas utriusque Juris examinarentur, credebant aliqui, contractum *Mutui* in illis latere, & emolumentum, quod exinde creditori adveniebat, esse usurarium, consequenter ex præscripto Juris Canonici, reprobandum. Deprehendebant enim, non omnes eas circumstantias passim observari, quæ reperiuntur in contractibus, quos Martinus V. & Callixtus III. licitos pronuntiaverant. Deprehendebantur simul varii contractus, apertè usurarii, quos non Judæi solùm, sed etiam nonnulli Christiani cum magna subditorum pernicie celebrabant. Unde omnia tutimèntes, non satis discernabant inter contractus usurarios & licitos.

*In suspicio-
nem voca-
tur,*

§. 245.

Certum quidem erat omnibus, contractus *Censuum re-* *Ob exces-*
dimibilium esse usitados, & licitos: multi tamen excede- *sum pre-*
bant in quantitate horum Censuum. Antiquioribus enim *tii,*

S 3

tem-

temporibus, cùm magna esset Nummorum raritas in Germania, valde graves exigebantur census annui frumentarii pro summa pecuniaria. Postquam autem copia argenti & auri, ope fodinarum metalli, & thesaurorum Americanorum, in Germania creverat; volebant nihilominus aliqui æquè graves, ut antea, census stipulari. Hinc anno 1500. (a) statuebatur, ut omnes contractus usurarii, & damnati, habeantur ubique pro nullis &c. simulque Regimento, quod tunc vocabant, Imperii recens erecto imponebatur cura, ut contractui *Censuum redimibilium* certa forma & limites ponerentur.

(a) *In comitiis Augustanis tit. 31.*

§. 246.

*Et alias
injusti-
tias,*

Ut hæc constitutio executioni daretur, post annos triginta (a) recensiti sunt contractus aliqui, qui & quorum similes judicandi essent pro usurariis, scilicet mutuum vel palliatum, vel apertum cum excessu lucri notabili, annuo censu majore quàm 20. pro 100. vel majore quàm 5. pro 100. adjecto simul incremento ipsius sortis, tempore retrovenditionis solvendo &c. Determinata igitur fuit quantitas *Censuum redimibilium* ad 5. pro 100. ita ut pro usura prohibita judicandum sit, si quid ultra exigatur, aut recipiatur.

(a) *in Reformat. Polit. Augustæ 1530. tit. 26. Eadem confirmantur generalibus verbis in Comitiis Ratisbonens. anno 1532. tit. 8. & ann. 1541. §. 76. Eadem fere integris verbis repetuntur in Reform. Polit. Augustæ 1543. tit. 17. ubi §. 8. statuitur, ut Censuum redemptio sit solum penes venditorem, non autem penes emptorem.*

§. 247.

*Abstra-
bendo à*

Hucusque nihil specialiter constitutum in Imperio fuit de contractu *mutui* cum moderato interesse, præter ea, quæ

quæ in Corpore Juris Romani continentur. Capitularia enim Carolingorum in plerisque Germaniæ Provinciis ad septentrionem tendentibus parum erant cognita, vel omnino neglecta, forma Regiminis post extinctam Familiam Caroli M. penitus immutata. Recentiores Imperii Constitutiones agebant solummodo contra excessiva lucra, plerumque sub nomine aut pallio Emptionis exacta.

§. 248.

Disputabatur tamen passim inter doctos, in privatis & publicis congressibus, ferventer de mutuo, de usuris, de interesse. (*Diff. 1. §. 100. lit. 1.*) Non deerant enim, qui constitutiones Imperii ita interpretarentur, ut quaecunque lucrum in contractu mutui censerent per eas esse prohibitum. Cùm igitur in Comitibus Spirensibus (a) juberentur Camera Imperialis Judex & Assessores circa contractus usurarios in sententiis ferendis inhære decisionibus Imperii, quin eas in ulteriorem deliberationem traherent; hinc Justitiæ Zelo quidam animati, querelas coram Imperatore movebant contra Marquardum Episcopum Spirensis, Camera Spirensis tunc Judicem, ejusque Tribunalis Assessores, quòd in sententiis suis usuræ non condemnarent, nec ad restitutionem adigerent eos, qui 5. pro 100. exigebant in mutuo. Episcopus autem & Assessores, facti sui rationem dederunt separatis literis, destinatis ad Principes, Principumque Legatos Francofurti congregatos anno 1577. Episcopus quidem scribit, lucrum moderatum ex mutuo, quale esset pensio 5. pro 100. ubique usitata, hucusque in Imperio publicis legibus non fuisse damnatum; etsi istud Juri Ecclesiastico nonnihil repugnare videatur, novum tamen non esse, nec insolitum in Imperio Germanicæ Nationis, quòd ex gravibus & legitimis causis aliquid contra Ecclesiastica Jura statuatur &c. Censet dein, negotiationes, quæ sine hujusmodi contractibus consist-

*Quod licet
tum cense-
bat Came-
ra Impe-
rialis.*

fistere nequeunt, planè perituras, si aliud statueretur. Concludit demum, multos viros doctos sentire, hujusmodi contractus Juri Divino, in quo alioquin Jura Pontificia se fundant, nequaquam repugnare, sed illi potiùs conformia esse, cùm in similibus casibus nihil fiat contra charitatem proximi, sed potiùs agatur ex mutua charitate &c. Ad has literas respondebant Principes & Legati ad Conventum Francofurtensem deputati, sibi minimè licere, in causis sibi non commendatis, nova decreta condere, idè se cogi hujusmodi consultatione supersedere, & Judicem Camerae cum Assessoribus in hac re ad plenum Imperii Conventum rejicere, hac tamen ratione, ut tanquam Jurisperiti, interea in suis Processibus & causarum cognitionibus sese Imperii Recessibus & Constitutionibus conformiter gererent &c. (b) Ex hac ratione circa istam materiam aliud Francofurti effectum non fuit, quàm ut iisdem verbis (c) repeterentur, quæ antea Augustæ decreta fuerant. (§. 246. lit. a.)

(a) Anno 1570. §. 83.

(b) Literas Episcopi Spirensis & Assessorum, præter alios, refert COTHMANNUS Vol. 2. Cons. 52. n. 88. & JOAN. GOTFRIDUS de MEJERN von der Rechtmäßigkeit des sechsten Zinses Thalers §. 35. & in Adjunctis N. 1. Neuter videtur scivisse occasionem scribendi has literas, neque annum aut diem, qui est 16. Septembr. 1577. neque Responsum Deputatorum. Hæc autem didici ex MSSis Documentis, eo ipso tempore, quo hæc controversiæ agitabantur, collectis.

(c) Tit. 17.

§. 249.

*Demum
concessa
quincun-
ces post
morans*

Plura dein acta sunt *ratione mutui & interesse* in Deputatione Wormatiensi, anno 1586. sed quæ ibi conclusa fuerant, nunquam publicata sunt ob quorundam contradictiones tum circa hunc ipsum, tum circa alios quosdam arti-

articulos. (a) Præter quosdam alios ex his controversis articulis, etiam ille, ubi de mutuo disceptabatur, in Comitibus Ratisbonensibus anni 1594. indecisus relinquebatur. (b) Demum in Spirensi conventu Deputatorum (c) statutum fuit, ut, de quo in Wormatiensi Deputatione jam conventum esset, in contractu mutui, quando debitor in mora restituendi pecuniam mutuam est, adjudicentur creditori s. pro 100. loco interesse à tempore moræ, ex præsumptione, quòd creditor ab hoc tempore, licito modo ad minimum potuisset obtinere lucrum ad proportionem s. pro 100. Hoc statutum esse dicit Imperator ad tollendas nimias prolongationes Processuum, & ne Camera Imperialis nimium obrueretur litibus: si tamen creditor nolit hac summa esse contentus, liberum ipsi fore, totum suum interesse tam ex lucro cessante, quàm ex damno emergente deducere & liquidare, seque desuper Judicis sententiæ submittere.

(a) Sic refertur in *Recess. Ratisbon. ann. 1594. §. 50.*

(b) Narrat hoc Imperator RUDOLPHUS II. in *Proæmio Recessus Spirensis ann. 1600.*

(c) *Ann. 1600. §. 139.*

§. 250.

Ab hoc tempore nulla publica aut generalis Lex in Imperio lata fuit circa mutuum, donec Instrumento Pacis Cæsareo-Suecico Osnabrugis anno 1648. erecto, insertum fuerit salubre monitum: (a) De indaganda aliqua ratione & modo equitati conveniente, quo persecutiones actionum contra debitores, ob bellicas calamitates fortunis lapsos, aut nimio usurarum cursu aggravatos moderatè terminari... possint, Cæsarea Majestas curabit exquiri tam Judicii Aulici, quàm Cameralis vota & consilia, quæ in futuris Comitibus proponi, & in constitutionem certam redigi possint.

(a) *Art. 8. §. 5.*

T

§. 251.

§. 251.

*Eadem
quincun-
ces con-
cesse*

Juxta tenorem hujus articuli, Consilia utriusque supremi Judicii fuerunt petita, & communicata Deputatis in Comitibus Ratisbonensibus anno 1654. De horum opinione & sententia consultatum fuit in singulis Comitiorum Collegiis, tandemque præter plura alia solutionem debitorum concernentia, statutum, (a) ut futuri census & interesse, sive ex contractu censuum redimibilibus, sive ex contractu mutui orientur, *juxta tenorem Constitutionum Imperii*, solvantur non in majore quantitate, quam 5. pro 100. in singulos annos.

(a) §. 174.

§. 252.

*Male di-
cuntur
universim
licita.*

Ex hac Constitutione passim colligebatur, etiam in Contractu mutui licere stipulari quinque pro centum ex Legibus Imperii, non tamen ultra hanc summam. Verum neutrum ex ista Constitutione legitimè deduci, melius statuunt alii. Unde juxta illos, qui usuras & lucrum ex mutuo licitum putant, (a) licet adhuc hodie stipulari 6. pro 100. non obstante dicta Constitutione, solummodo loquente de debitoribus, qui calamitate belli tricennalis, fortunis lapsi essent. Neque vicissim hoc loco universim statuitur, quòd liceat immediatè *ex mutuo* accipere lucrum: sed solummodo adjudicantur 5. pro 100. etiam occasione mutui, supposito scilicet, quòd habeant justum titulum, alias in Imperio approbatum, exigendi aliquid ultra sortem, fere sicuti modernus Summus Pontifex edicto suo reduxit usuras ad 4. pro 100. circa debita, tempore nuperi belli contracta. (§. 230.) Unde in allegatis Comitibus Ratisbonensibus, (§. 251.) additur, solvendas esse quincunces, *juxta tenorem Constitutionum Imperii*: hæ autem alias usuras non admittunt, nisi solum quod interest post moram ex præsumptione damni emergentis, vel lucri cessantis. (§. 249.)
Verum

Verum quidem est, quòd neque Deputati ad hoc negotium, neque Principes, dum mentem suam explicarunt Imperatori, formulæ à se conceptæ, cui conforme est Decretum Cæsareum, inseruerint verba *juxta tenorem Constitutionum Imperii*. Nihilominus non temerè verba ista Decreto adjecta existimo. Cùm enim nunquam antea lucrum *precisè ratione mutui* fuerit in aliis Comitibus admissum, hoc autem loco expressè mentio de *Mutuo* fiat; haud dubiè ii, qui concinnabant Recessum Imperii, verbis istis cautum volebant, ne quis fortè crederet, tale lucrum immediatè ex mutuo proveniens, approbati publica lege Imperii, quod hactenus semper refugerunt Principes Germaniæ. Addita igitur hæc verba: *juxta tenorem Constitutionum Imperii*, clarè ostendunt, in mutuo non aliud approbati, quàm quod debetur post moram ex præsumptione lucri cessantis, vel damni emergentis, prout antiquiores Imperii Constitutiones admittebant. Concludo igitur, nulla lege universali in Imperio Germanico approbati, vel determinari auctarium ultra sortem in mutuo exigendum, nisi intercedat alius legitimus titulus damni emergentis, lucri cessantis. &c.

(a) GOTFRID. de MEJERN *cit. loc. (§. 248. b.)*

§. 253.

Ostendendum restat (§. 240.) convenienter Principes Imperii abstinuisse à ferenda tali lege, qua probaretur auctarium ultra sortem absque ullo alio passim admissio titulo. Nam vix potest concipi, quid ex iis, in quæ solent Leges tendere, intendatur per tale statutum. Principes enim per leges suas universales non solent obligare ad aliquid præstandum alteri merè ratione sui Statuti, sed ordinant vel contractum, vel aliud quoddam medium aptum, per quod incurratur talis obligatio ex Justitia commutativa, ex qua non stringit sola Lex Principis. Sic Leges jubent, ut pretium, mercis emptæ dem venditori: debeo igitur istud pretium,

Nam Principes Germaniæ

T 2

non

non ex Legibus, sed ex contractu emptionis per Leges confirmato & regulato. Leges eum hæredem agnoscunt, & hæreditatem adjudicant illi, quem testator in legitimis tabulis scripserit: si tamen castigatè loqui velimus, hæreditatem iste non obtinet ex legibus, sed ex testamento legibus firmato, & roborato. Præscriptionem admittunt leges, ex qua non vanum pro Statuto Principis ducitur argumentum: sed Leges istæ domini transferendi vires tribuunt alicui causæ, scilicet longæ possessioni bonæ fidei, quæ licet ex sua natura vim istam non habeat, aptissima tamen, & planè digna est, cui iste effectus transferendi domini attribuat: consequenter præscribens acquirit dominium non immediatè ex legibus, sed ex possessione legibus firmata, & inter modos acquirendi domini relata.

§. 254.

*Prudenter
abstine-
runt ab iis
approban-
dis:*

Fateor, posse contingere, & sæpe defacto contingere, ut ex solo jussu Principis, jus alteri auferatur, modò id bonum publicum exigit. Sic pro munienda contra hostes urbe destruuntur horti, vicinæ ædes &c. Pro ornatu viarum juxta P. Concina (§. 183.) possunt destrui domus: Dux victor concedit militibus spolia devictorum hostium absque ullo intermedio contractu &c. Ista tamen *non solent* communiter fieri: neque ut fiant regulariter, bonum commune exigit; cum plerumque violentia aliqua misceatur. Si igitur ratio boni publici postulet, ut quinque pro centum dentur, fieri id convenit, non ex solo Principis jussu ac beneplacito, sed per aliud proportionatum medium, scilicet per aliquem contractum, beneplacito Principis confirmatum, ita ut illi quinque aurei non dentur immediatè ex Statuto Principis, quod fortè Justitiam Legalem posset invehere; sed ex contractu per Principem stabilito, unde oriatur Justitia commutativa. Omnes autem Catholici admittunt, Statutum Principis non concedere, ut liceat auctarium

Statutum exigere præcisè ratione mutui, & propter usum pecuniæ mutuatae, cum tali modo permetteretur usura strictè dicta, à qua abhorrent Catholici Principes. Debet igitur statutum Principis habere aliud objectum, ex quo, annuente Principe, proveniat jus ad exigendum emolumentum, ne videatur pro objecto habere solum lucrum ex mutuo. Transmittitur igitur, auctoritate Principis posse dominium rei temporalis ab uno subdito in alterum transferri: fieri id tamen debet medio quodam proportionato, quale *non potest* esse Mutuum; *nec solet* esse solum Statutum Principis.

§. 255.

Eadem est ratio de Consuetudine. Hæc enim sicut habet vires legis; ita etiam habere debet bonæ & rationabilis legis qualitates. Durum igitur dictum est, auctarium ultra sortem exigi merè ex consuetudine, nisi ostendatur medium acquirendo huic Juri aptum, quod approbetur usu & consensu populi. Quis enim sibi persuadeat, consuetudine esse introductum, ut annum emolumentum præstetur absque ullo titulo: titulus autem mutuationis, aut concessi usus pecuniæ non est ejus conditionis, ut possit assumi tanquam medium aptum ad tribuendum jus exigendi annum fructum, & quidem ex Justitia commutativa, quam non fundat sola consuetudo: consequenter ostendi debet Justitiæ & Charitatis legibus conformis contractus, consuetudine & consensu populi approbatus, qui præbeat Jus aliquid exigendi ultra sortem, ea fere ratione, qua introductum est Cambium, aliique similes contractus lucrativi, de quibus agetur *Cap. seq.*

Quas neque consuetudo universim approbat.

§. 256.

Ex his omnibus deducitur, neminem indignaturum P. Danieli, quòd rejiciat titulum à P. Pichler assignatum, nempe Statutum Principis, aut Consuetudinem, quem Titulum nec ego, nec plerique alii Professores Universitatis

Hinc potest impugnari P. Pichler, sed pessimo

modo impug-
natur
à P. Da-
niele.

Ingolstadiensis agnoscimus: omnes tamen indignabuntur; quòd id præstiterit sophisticis illationibus, hyperbolicis exaggerationibus, falsis imputationibus, aliisque Theologorum dignis argumentis.

SECTIO VI.

De Montibus Pietatis.

§. 257.

De Titulo
aliquid
exigendi
in Monti-
bus Pie-
tatis

IN plerisque Montibus Pietatis exigi aliquid ultra mutuam sortem, omnibus notum est. Cùm autem hi Montes Summa Pontificum Romanorum, & Principum auctoritate erecti, ab universalibus etiam Ecclesiæ Synodis laudati sint, eorum justitiam in dubium vocare non licet. Igitur nequaquam examinandum sumo, an *Titulus* justus ibi occurrat: sed solum inquirò, quisnam sit ille *Titulus*, qui augmentum ultra sortem, in mutuo dandum, ab usura excuset. Nonnihil fusiùs excurrendum videtur, tum ut natura horum Montium etiam in his Provinciis, in quibus pauciores erecti sunt, intimiùs perspiciatur, & divitum quorundam Pietas ad promovendum hoc laudabile Institutum excite- tur: tum etiam quia ex his Montibus, summa Ecclesiæ auctoritate comprobatis, firmiter judicium ferri potest de quibusdam aliis contractibus, quorum æquitas in dubium vocatur; tum denique ut sincerior notitia de piissimo hoc instituto opponatur ineptis libellis Acatholicorum hac de re editis. (a)

(a) Chorum ducit DOROTHEUS ASCIANUS, vero nomine, MATHIAS ZIMMERMAN Hungarus exul, & Superintendens Misnensis, qui libro suo titulum dedit: *Montes Pietatis Romanenses historicè, Canonice, Theologicè detecti.*

§. 258.